

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jana Nunová
Rozpouštění politických stran

Diplomová práce

Olomouc 2014

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Rozpouštění politických stran vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Hradci Králové   dne

Mé velké poděkování patří vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Maximu Tomoszkovi, Ph.D., zejména za jeho velkou trpělivost, odborný a lidský přístup při vedení diplomové práce.

OBSAH

Úvod.....	5
1. Soudobé vymezení pojmu politická strana v České republice.....	6
1.1. Právní úprava politické strany.....	6
1.2. Soudobá definice politické strany v České republice.....	7
1.3. Hlavní cíle a úkoly politických stran.....	7
2. Svoboda projevu, právo sdružovací a shromažďovací v Evropě a ČR.....	9
2.1. Svoboda projevu.....	9
2.1.1. Evropská právní úprava.....	9
2.1.2. Česká právní úprava.....	11
2.2. Svoboda sdružovací a shromažďovací.....	13
2.2.1. Evropská právní úprava.....	13
2.2.2. Česká právní úprava.....	14
2.3. Vztah všech tří svobod a zákaz jejich zneužití.....	17
3. Vymezení rozpouštění politických stran v Evropské úmluvě o lidských právech a evropská judikatura.....	18
3.1. Evropská právní úprava.....	19
3.2. Příklady evropské judikatury.....	20
4. Zákonné vymezení rozpouštění politických stran v České republice.....	27
4.1. Zákonná úprava v Ústavním pořádku a v Zákonu o sdružování v politických stranách ..	27
4.2. Limity dle ZPolS, ve kterých je uvedena nedovolená činnost stran.....	28
4.3. Porušování zákona hospodařením politických stran.....	34
4.4. Procesní kritéria.....	34
5. Česká judikatura k rozpouštění politických stran.....	36
5.1. První návrh ve věci rozpouštění Dělnické strany.....	36
5.1.1. Kořeny Dělnické strany.....	36
5.1.2. Vládní návrh na rozpouštění DS.....	38
5.2. Druhý návrh ve věci rozpouštění Dělnické strany.....	39
5.2.1. Jednotlivé body druhého návrhu.....	41
5.3. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu.....	44
5.3.1. K protiprávnosti činů.....	45
5.3.2. K přičitatelnosti činu.....	46
5.3.3. K bezprostřednosti hrozby.....	47
5.3.4. K proporcionalitě.....	48
5.4. Ústavní stížnost proti rozhodnutí NSS a stížnost k ESLP.....	49
6. Koncept rozpouštění politických stran.....	51
6.1 Účinnost a nedostatky.....	51
6.2. Aplikace konceptu rozpouštění politických stran na existující KSČM.....	52
Závěr.....	55
Abstrakt.....	58
Abstract.....	60
Klíčová slova.....	62
Key Words.....	63
Bibliografie.....	64
Příloha č. 1.....	70

Úvod

Ve své práci se budu zabývat problematikou rozpouštění politických stran. Práci jsem si vybrala proto, že její téma je v naší zemi stále aktuální. Dilem proto, že Česká republika „na vlastní kůži“ zažila extrémní politické strany, jak už levicové, tak pravicové, a obojí je stále v živé paměti celého národa. A dilem proto, že u nás nedávno byla rozpuštěna politická strana, a to Dělnická strana.

Pro ucelený výsledek nejdřív analyticky popíšu, co to politická strana vůbec je, její definici, účel a právní úpravu. Právo politickou stranu založit je výrazem základních lidských práv, která garantuje Evropská úmluva o lidských právech a česká Listina základních práv a svobod. Jsou to zejména svoboda projevu a její projevy ve svobodě shromažďovací a sdružovací. Tyto svobody a zákaz jejich zneužití rozeberu jak z pohledu evropského práva, tak z pohledu české právní úpravy, zejména judikatury soudů k tomu určených.

Dále se zaměřím konkrétně na rozpouštění politických stran v evropském a českém měřítku. Na evropské úrovni hlavně stanoviska, která zaujal Evropský soud pro lidská práva (dále také „ESLP“). Soud v této oblasti definoval kritéria, ve kterých může být politická strana rozpuštěna. Tato kritéria přebíral i náš Nejvyšší správní soud (dále také „NSS“) a v práci bude rozebráno, jak se s nimi vypořádal, a to v judikatuře týkající se rozpouštění Dělnické strany (dále také DS). V těchto kapitolách by práce měla mít popisný charakter, srovnávám zde judikaturu českou a evropskou. K dotvoření úplné mozaiky je zde nejvíc použita metoda kompilace, která ale není ochuzena o můj kritický postoj k dané problematice.

Tato práce by měla dát jasnou odpověď na otázku, jestli je daná právní úprava dostačující, jestli se judikatura rigidně drží určitých standardů nebo se posouvá dál, ať ostřeji nebo směrem k větší toleranci a kam bude směřovat. Dále odpoví na otázku, zda rozpouštění Dělnické strany bylo legitimní a pro Českou republiku přínosné.

1. Soudobé vymezení pojmu politická strana v České republice

Tato kapitola vymezí, co to politická strana je, zejména úskalí s její definicí, která nemá jednotný charakter napříč osou časovou i místní, její právní rámec v ČR, který stanovuje práva a povinnosti politických stran a nakonec její úkol v naší společnosti, stejně jako cíle, které sleduje a sledovat by měla.

1.1. Právní úprava politické strany

*„Politická strana nebývá u nás ani v jiných zemích standardně vymezena pozitivně. Děje se tomu tak spíše výjimečně, například v Německu. Definice politické strany je vymezena nepřímo jednotlivými znaky.“*¹ Česká republika tedy patří k většině států, které zákonně vymezení politické strany nemají. Právo založit politickou stranu je uplatněním práva sdružovacího, které patří mezi politická práva zaručená v Listině základních práv a svobod (dále také „LZPS“ nebo „Listina“). Právo sdružovací se nachází v čl. 20, odd. II. Zde se zaručuje právo svobodně se sdružovat a zakládat politické strany. Dále se zde uvádí, ve kterých případech lze omezit výkon těchto práv a že takové omezení je možné pouze na základě zákona. V Listině je také zaručena pluralita, a to v čl. 22, kde je kladen důraz na ochranu svobodné soutěže politických sil. Sdružovat se v politických stranách mají právo pouze občané České republiky, protože toto právo je vázáno na státní příslušnost.

Dalším pramenem, kde nalezneme částečnou úpravu politických stran, je Ústava. Konkrétně ve svém čl. 5 uvádí, že politické strany mohou vzniknout pouze dobrovolně a svobodně, jejich vzájemné soutěžení nesmí být příliš omezováno, za předpokladu, že strany budou respektovat demokratické základy státu a odmítnou násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů. Politickou stranu pak konkrétněji specifikuje Zákon č. 424/1991 Sb. O sdružování v politických stranách a politických hnutích, kde je stanoven jejich vznik a zánik, jejich registrace, pozastavení činnosti, soudní ochrana, hospodaření a také jejich zrušení, které je stěžejní pro téma této práce. Jednotlivá ustanovení tohoto zákona budou v dalších kapitolách podrobněji rozebrána a aplikována na konkrétní případy.

---

¹ PINC, Zdeněk, KUNC, Jiří. *Demokracie a ústavnost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1996. 189 s.

Okrajově můžeme na politické strany vztáhnout i nový občanský zákoník, který se otázce právnických osob také věnuje. Pro politické strany ale tato úprava velký význam nemá a není ani žádoucí. Občanský zákoník se zde věnuje hlavně spolkům, tedy určitým samosprávným celkům obecně.

1.2. Soudobá definice politické strany v České republice

Pro vymezení politické strany najdeme množství definic - je dobrovolným sdružením, právnickou osobou, politickou organizací, politickým subjektem, organizovanou skupinou občanů, atp. Je zřízena za účelem prosazování a výkonu určitých politických a zaručených práv občanů. Podle Ústavního soudu jsou to „*státem privilegované korporace soukromého práva, nezbytné v reprezentativní formě vlády, jejichž základní funkcí je vytvářet svorník mezi státem a společností tím, že aktivizují a zapojují občany do správy veřejných záležitostí*“.²

Politické strany můžeme na základě výše uvedené právní úpravy definovat jako „*privilegovaná a trvalá sdružení občanů, která mají právní subjektivitu, podléhají registraci, jsou oddělena od státu, ve své organizaci a činnosti se řídí demokratickými principy a navzájem mezi sebou svobodně soutěží na základě principu rovnosti*“.³ Princip oddělení mocí ve státě je jedním ze znaků demokracie, a pokud k němu nedochází, jedná se o totalitární stát, kdy politická strana je součástí veřejné moci.

Ústavní soud dále přiznal politické straně status sui generis, které je možné ukládat práva a povinnosti jen na základě zákona.⁴

1.3. Hlavní cíle a úkoly politických stran

Politické strany ze svých řad nominují kandidáty do veřejných úřadů, a tím mají občané možnost participace na správě státu. Proto hlavním cílem politické strany je u voleb dostat dostatečné množství hlasů a snažit se o co nejvyšší počet mandátů. Jen tak může politická strana prosazovat svoje ideologie a podílet se na zákonodárném procesu, podílet se na hospodaření obce

---

² Nález Ústavního soudu ze dne 18. října 1995, sp. zn. Pl. ÚS 26/94.

³ ŠIMÍČEK, Vojtěch. Politické strany v právním řádu. in J. Kunc (ed.). *Demokracie a ústavnost*. Praha: Karolinum, 1999, 189 s.

⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 1999, sp. zn. IV. ÚS 53/99.

(volby do orgánů územní samosprávy) a dosazovat svoje zástupce v nejvyšším orgánu výkonné moci, ve vládě. Bezpochyby úkolem politické strany je plnit veřejný zájem, nicméně se stále jedná o spolky soukromé, byť s řadou veřejnoprávních prvků. Na rozdíl ale od těch zájmových neplní svůj soukromý zájem, tedy ne legitimní cestou. V rámci oddělení politických stran od státu sice nejsou orgány veřejné moci, ale plní úkoly ve veřejném zájmu a rozvíjí tím princip demokracie a plurality názorů v celé společnosti, tedy principy zakotvené v ústavním pořádku.⁵

Jednotlivci prostřednictvím politických stran požívají práva a svobody, které jsou zaručeny v českém ústavním pořádku a na evropské úrovni v Evropské úmluvě o lidských právech (dále „EÚLP“ nebo „Úmluva“). Jedná se hlavně o svobodu projevu, právo sdružovací a právo shromažďovací. V další kapitole bude zmíněným právům a svobodám věnovaná velká pozornost, protože jejich zaručení, stejně jako zásah do nich, je podstatou fungování demokratické společnosti a jsou jakousi alfou a omegou procesu rozpuštění politických stran.

Právní úprava politických stran je v Čechách roztržena do několika právních předpisů o různé právní síle a je nelehkým úkolem pospojovat mozaiku práv a povinností, které mohou politické strany požívat a uplatňovat. V jaké míře může politická strana svá práva a svobody uplatňovat je věnována další kapitola.

---

⁵ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4. rozš. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 348 s.

2. Svoboda projevu, právo sdružovací a shromažďovací v Evropě a ČR

Svoboda projevu je jedním ze základních politických práv zaručených evropskou Úmluvou a českou LZPS, hned vedle práva sdružovacího a shromažďovacího, které jsou se svobodou projevu provázané. Jsou jejími projevy v konkrétních případech a společně představují jedny ze zásadních hodnot evropské demokratické společnosti. Ve světle politických stran je proto nezbytné zaměřit se na zakotvení těchto základních politických práv, ať už z evropského hlediska, tak na české úrovni, každé samostatně a ve vzájemné souvztažnosti. Poté je nutné analyzovat možné restriktce ze strany státu v příkladech uvedených v této kapitole, protože situace, kdy stát již může zakročit, to znamená, že svoboda projevu a práva shromažďovací a sdružovací jsou ohrožena, se například staly fatální pro participaci Dělnické strany (dále také „DS“) v českém politickém životě a na základě zneužití těchto práv byla také Nejvyšším správním soudem rozpuštěna. Rozboru judikátu o rozpuštění DS bude v této práci věnována samostatná kapitola. Následující kapitolu proto uvede Svoboda projevu jako základní stavební kámen politických práv, na kterou naváže svoboda shromažďovací a sdružovací, jež jsou projevem svobody projevu, a bude zde vysvětleno, jak důležitou roli hrají v problematice politických stran a politických práv obecně.

2.1. Svoboda projevu

Tato podkapitola přesně vymezí právní úpravu, obsah a mantinely svobody projevu z evropského i českého pohledu, kdy může fungovat jako svobodný prostředek k šíření myšlenek, názorů a v politickém světle také kritiky vlády a politických poměrů v zemi a kdy již koliduje s jinými právy, která jsou lidem v Evropě a v Čechách zaručena.

2.1.1. Evropská právní úprava

Svoboda projevu je na evropské úrovni zakotvena v čl. 10 EÚLP. Je to možnost šířit a přijímat informace a myšlenky v různých podobách. Z části ji lze vnímat jako možnost volně kritizovat vládu, tedy jako jedno z měřítek demokratické vlády v zemi. Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) judikoval v rozsudku *Handyside v. Spojené království*, kdy je v dozorové či kontrolní činnosti soudu povinnost věnovat tu nejvyšší pozornost principům

a zásadám, které charakterizují „demokratickou společnost“. Svoboda projevu je právě jednou z těchto základních zásad a je podmínkou pro rozvoj a pokrok každého jedince. Odstavec 2 čl. 10 není aplikovatelný pouze na myšlenky a informace, které jsou populární a příjemné všem, ale i na ty, které šokují, urážejí nebo jsou znepokojující jak pro stát, tak i pro občany. A těchto občanů může být dokonce i většina. Takové jsou požadavky pro pluralismus a toleranci, bez kterých není demokratické společnosti. To znamená, že každá formalita, zásah či pokuta v této sféře musí být přiměřená legitimním cílům.⁶

Svoboda projevu je pro politické strany snad ještě důležitější než pro obyčejného občana, protože politická strana reprezentuje masu občanů, která si ji k reprezentaci jejích názorů a myšlenek zvolila. Politická strana slouží proto i jako ochránce a prosazovatel zájmů občanů.⁷ Pro politické strany má svoboda projevu velký vliv i v rámci jejich trestní stíhatelnosti v rámci projevů jejich členů učiněných v souvislosti s jejich mandátem v Poslanecké sněmovně, Senátu či v jejich orgánech. Toto právo se nazývá indemnita a za výše zmíněné projevy poslanci a senátoři nenesou trestní odpovědnost. Nevylučuje to ale kárný postih ze strany komory, jejíž jsou členem.⁸

Občas je jen tenká linie mezi jednáním či myšlenkami, které zraňují, šokují a znepokojují a těmi, které už stojí mimo zákon. Proto je v odstavci 2. čl. 10 EÚLP zahrnuta možnost, nebo lépe nutnost, státu zasáhnout při zneužití svobody projevu, ale vždy jen v zákonných mezích.⁹ Soud proto vymezil 3 základní kritéria, jež budou dopodrobna rozebrána v příštích kapitolách, které se budou týkat algoritmu rozhodování ESLP o rozpouštění PS. Jedná se o případy, kdy stát může zasáhnout do svobody projevu, a to po vyřešení otázek, zda zásah do těchto práv je v demokratické společnosti nezbytný, zda je tento zásah legální, tedy s ním počítá zákon, a zda sleduje i legitimní cíl.¹⁰

Protože se tato práce týká politických stran, je nutné zaměřit se konkrétně na politickou svobodu projevu. Základem demokratického politického života jsou svobodné volby a svoboda

---

⁶ Rozsudek ESLP ze dne 7. prosince 1976, ve věci *Hendyside vs. Spojené království*, sp. zn. 5493/72, bod 49.

⁷ BAILEY, Stephen, TAYLOR, Nick. *Civil Liberties Cases, Materials, and Commentary*. 6. vydání. OUP Oxford, 1996. 620 s.

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2013, sp. zn. 3 Tcu 85/2013.

⁹ BAILEY, Stephen, TAYLOR, Nick. *Civil Liberties Cases, Materials, and Commentary*. 6. vydání. OUP Oxford, 1996. 620 s.

¹⁰ Tamtéž

politické diskuse a projevu. Ačkoli spolu oboje úzce souvisí, často se stává, že obě práva přichází do kolize, která mezi politickými stranami narušuje fair play. Proto je svoboda projevu omezena restrikcemi státu, které umožňují a zaručují rovné postavení kandidátů ve volbách či politické soutěži. Tyto restrikce umožňuje odst. 2 čl. 10 Úmluvy. To, že politické strany a jejich svoboda projevu spadají pod čl. 10, ESLP zmínil v judikátu Refah Partisi (Strana Prosperity) proti Turecku. Soud zde konstatoval, že chování a aktivity strany jsou brané jako uplatňování svobody projevu, takže politické strany mohou plně uplatňovat ochranu práv zaručených v čl. 10.¹¹

Čl. 17 EÚLP je uvedeno, že politické strany musí mít možnost vyjádřit svoje cíle a ideologie zejména řešící stávající problém v dané zemi, ať už se jedná o aktuální celoevropskou problematiku, např. přibývání uprchlíků a přistěhovalců, a s tím spojená náboženská kolize, nebo ožehavé téma národnostních menšin. A je na státu samotném, aby řešení problémů proběhlo na základě politické debaty, která je vlastní demokratické společnosti. Pokud by totiž stát shledal názor a aktivity té které strany, pouze „nepohodlné“ režimu, a snažil by se represivními kroky znemožnit projev a fungování politické strany, přenesli bychom se do let minulých, kdy představitelé stran za svoje výroky a náměty „platili hlavou“. Na druhé straně, pokud politické strany, a jejich lídři, inklinují k násilí nebo ho vyvolávají a jejich program a ideologie je založena na porušování demokracie, nemohou se ochrany čl. 10 dovolávat, protože toto jednání Úmluva netoleruje, dokonce ho zakazuje.

Základ demokracie podle ESLP tkví ve schopnosti vyřešit problémy otevřenou debatou. Radikální opatření jako krok k potlačení svobody projevu v jiných případech než u podněcování k násilí nebo jiného popírání demokratických principů, prokazují demokracii medvědí službu a často ji i ohrožují, jakkoli šokující nebo nepříjemné názory nebo jednotlivě volený jazyk použitý v projevech se veřejné moci může zdát a jakkoli nelegální mohou mít nároky.¹²

2.1.2. Česká právní úprava

V českém ústavním pořádku je svoboda projevu zakotvena v čl. 17. LZPS. V rámci tématiky politických stran se zaměříme hlavně na odst. 2, který garantuje svobodu vyhledávat,

---

¹¹ Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 13. února 2003 ve věci Refah Partisi proti Turecku, sp. zn. 41340/98, 41342/98, 41343/98 a 41344/98.

¹² Rozsudek ESLP ze dne 2. října 2001, ve věci Stankov a Sjednocená makedonská organizace Ilinden proti Bulharsku, sp. zn. 29225,29221/95.

přijímat a šířit ideje a informace, a to bez ohledu na hranice státu. Pokud se zaměříme na druhou část uvedeného ustanovení, jde s nejvyšší pravděpodobností o reakci na předlistopadové poměry v českém státě, kdy přijímání a rozšiřování informací z některých zdrojů bylo státem znemožňováno a v krajních případech i trestně stíháno.¹³

V českém pojetí svobody projevu nezáleží na tom, zda je projev korektní, obsahově správný, zda se „zamlouvá“ státní moci nebo zda pobuřuje. Vyjadřovat své názory je ústavně zaručené právo, které tak musí požívat ochrany. Na druhou stranu ale v judikatuře Ústavního soudu se vyskytuje i opačný názor na danou problematiku. A jedná se o výroky a teze, které překročí obecnou míru slušnosti, které podle ÚS nepožívají již ústavní ochrany. Je tak velice komplikované se rozhodnout, co je správně. Na jedné straně, dokud projevy nepodněcují k násilí, mohou pobuřovat, jak chtějí, ale pouze pobuřování nelegitimize stát zasáhnout. „Obecně uznávaná pravidla slušnosti“ a „charakter korektního úsudku“ jsou ale více než neurčité právní pojmy, které si zasloužily jejich přesnější vymezení, což se stalo také díky judikatuře ESLP¹⁴.

Jak je výše zmíněno, svoboda projevu je v České republice brána, zejména pro starší generaci, jako privilegium, kterého se jim 40 let nedostávalo. Nejožehavějším případem z poslední doby v rámci judikatury v Čechách je bezesporu rozpuštění Dělnické strany, kde projevy jednotlivých členů strany i celkový politický názor této strany podle NSS již nespadá pod ochranu, které se lze dovolávat na základě čl. 17, protože projevy vybočují z demokratických principů a Soud je shledal protiprávní. NSS se v tomto případě nemálo inspiroval judikaturou ESLP, protože judikatura v Čechách je o tomto tématu chudá. Samotnému rozpuštění Dělnické strany bude věnována celá kapitola.

Na svobodu projevu ve světle politických stran je nutno pohlížet jako na prostředek k uplatnění svých myšlenek, jakkoli provokativní se zdají být, a to dokonce v případě, že pobuřují většinu. Jedná se o zcela přirozený vývoj společnosti (zda k lepšímu, či horšímu, není meritem této kapitoly). Projev ale nesmí podněcovat k nedemokratickým praktikám, tudíž nestačí jen jeho neslušnost nebo nezapadnutí do „morálních škatulek“ společnosti, ale musí podněcovat

---

¹³ WÁGNEROVÁ, Eliška. Komentář č. 17. In WÁGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo (ed). *Komentář k Listině základních práv a svobod*. 1. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 431 s.

¹⁴ Tamtéž 432

k násilí, vést k rasismu nebo utlačování jiných menšin nebo jinak popírat základní lidské svobody a práva zakotvená v Úmluvě nebo v LZPS.

2.2. Svoboda sdružovací a shromažďovací

2.2.1. Evropská právní úprava

Svoboda shromažďovací a sdružovací je dalším základním právem a je zakotvena v EÚLP v čl. 11. I zde platí podobné pravidlo jako u práva na svobodu projevu, že shromáždění v jakékoli státem uznané formě může být pobuřující a nemusí být příjemná všem občanům, ba dokonce může urážet ostatní osoby.¹⁵ I tak je ale forma shromáždění důležitá. Může být znepokojující, ale už ve znění článku je zmíněno slovo „pokojná“, proto z logiky věci vyplývá, že jediné zbraně, které zde mohou být použity, jsou chytře volené proslovy a myšlenky.

U svobody shromažďovací a sdružovací nelze nezmínit úzkou souvislost se svobodou projevu. Těžko si lze představit demonstraci nebo jen shromáždění lidí u kávy, kde by se mlčelo. Nutno připomenout, že se stále pohybujeme na politické půdě. Vyjadřování svých názorů a projevů je nedílnou součástí svobody shromažďovací.

S právem shromažďování souvisí princip notifikace nebo autorizace. To znamená, že shromáždění musí být řádně ohlášeno, protože v České republice funguje princip ohlašovací. Nepovolení se zde chápe jako zásah ze strany státu ve světle odst. 2 čl. 11. EÚLP. Jako jasný limit těchto omezení nebo zásahů je, jako u svobody projevu, v případě odst. 2 čl. 11, zákonnost, tedy, že stát v případě nepovolení musí mít zákonné důvody. Příkladem je judikát Galstyan v. Armenia, kde ESLP konstatoval, že kromě toho, že zásah musí mít základy ve vnitrostátním právu, legalita si žádá dostupnost zákonů a jejich formulace musí být precizní, aby těm, jimž je směřována, bylo umožněno znát a předvídat důsledky, které z jejich jednání vzniknou. *„V demokratické společnosti opírající se o panství práva (v právním státě) musí být politickým ideám, které jsou v rozporu s existujícím pořádkem a jejichž realizace je prosazována mírovými prostředky, poskytnuta řádná příležitost prostřednictvím výkonu sdružovacího práva, jakož i jinými právními prostředky...každé opatření proti nim ohrožuje svobodu sdružovací*

---

¹⁵ ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. 1. část.* 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s. 534-535

*a v důsledku toho i demokracii v daném státě.*¹⁶

Do této chvíle se zde hovořilo hlavně o právu shromažďovacím, které ale v problematice politických stran hraje spíše vedlejší úlohu, protože politická strana tak, jak nás zajímá, nejdříve vystupuje jako registrované politické sdružení, které pak vystupuje na určitých shromážděních (nebo je sama pořádá), a na nichž vyslovuje a veřejně prosazuje svoje politické názory. Z toho plynou politické straně důsledky. U práva sdružovacího se zde uplatní stejné principy v rámci zásahu nebo omezení ze strany státu, jako tomu bylo výše u svobody projevu: „Zásah na základě zákona“, „Nezbytnost v demokratické společnosti“ a „musí sledovat legitimní cíle“.

Znovu je nutno připomenout, že ESLP judikoval, že politická strana jednoznačně patří pod čl. 11., například v rozsudku Refah Partisi. Úzkou souvislost mezi čl. 10 a čl. 11 ESLP vyjádřil v rozhodnutí United Communist Party of Turkey v. Turkey.¹⁷ Je nutné, aby se v konkrétní zemi nacházel větší počet politických stran zastupujících široké ideové spektrum. Politické strany plní funkci nenahraditelného článku v politické debatě, potažmo politické svobodě projevu, což je jádro koncepce demokratické společnosti.¹⁸ Z tohoto lze vyvodit, že politická strana, jakožto sdružení, je nositelem práva na svobodu projevu, přispívá tak k politické debatě, na které stojí demokracie obecně. Článku 11 bude věnováno více prostoru při rozebírání postupu ESLP při rozhodovací činnosti, zda národní soud postupoval správně při rozpouštění politických stran.

2.2.2. Česká právní úprava

K právu shromažďovacímu:

Jde o právo účastníků shromáždění svobodně se sejít a na tomto shromáždění bez ingerence státu projevit svůj názor.¹⁹ V zákoně o právu shromažďovacím je toto právo definováno v §1.

Stejně jako v evropské rovině, je i u nás státem zaručeno, že nezakázané shromáždění

---

¹⁶ ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. 1. část.* 1. vydání. Praha: Linde, 2010. 536 s.

¹⁷ Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 30. ledna 1998 ve věci Spojená komunistická strana Turecka a ostatní proti Turecku, sp. zn. 19392/92.

¹⁸ Tamtéž

¹⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. Komentář k čl. 19. In WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo (ed). *Komentář k Listině základních práv a svobod.* 1. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 457 s.

požívá ochrany veřejné moci. V České republice neznáme princip povolování shromáždění, jak je uvedeno v odst. 4. LZPS připouští režim oznamovací, kdy svolavatel shromáždění je povinen konanou akci oznámit předem. Omezení shromáždění spočívá v zákonné lhůtě a dalších omezeních, které jsou uvedena v zákoně, kde také nalezneme taxativní výčet neoprávněných shromáždění, tudíž kdy zákon připouští jejich omezení. Zákon také počítá se shromážděními, které jsou konána spontánně, takže z logiky věci nebudou oznamovány předem. Pokud ale probíhají v mezích zákona a pokojně, není důvod pro jejich rozpuštění nebo jiná omezení. Protože realizace práva shromažďovacího je výrazem svobody projevu, a proto musí být zákonná úprava vykládána stejně restriktivně.²⁰

Možnost omezení shromažďovacího práva je zakotvena v Listině. Ústavodárce ho vymezuje kumulativním splněním tří typů podmínek. První podmínka je podmínkou formální, když možnost omezení tohoto práva musí být obsažena přímo v zákoně. Druhou podmínkou je, že shromažďovací právo je možné omezit výhradně na veřejných místech, nikoli v soukromí každého jednotlivce. Poslední podmínkou pak je ochrana práv a svobod druhých, ochrana veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku nebo bezpečí státu.²¹

K právu sdružovacímu:

Sdružovací právo je v Listině v článku 20. Vztahuje se na možnost obecně se sdružovat a na právo sdružovat se v politických stranách. Speciálních typů sdružování je více a mají svoji právní úpravu, ale pro tuto práci je podstatný odstavec 2, tedy sdružování se v politických stranách, tudíž sdruženích, která mají právní subjektivitu a vystupují jako právnická osoba. Zákonodárce stanoví, za jakých podmínek může sdružení právní subjektivitou disponovat.

Pokud se zaměříme na povahu tohoto práva, je právo svobodně se sdružovat bráno jako lidské, nikoli občanské právo. To znamená, že je nezadatelné každému jednotlivci, tedy nikoli pouze občanům daného státu. Oproti tomu právo sdružovat se v politických stranách je výslovně

---

²⁰ Tamtéž 460

²¹ Tamtéž 464

zaručeno pouze občanům našeho státu.²² Je logické, že právo podílet se na vedení státu můžou jen občané ČR, protože hájí zájmy své země.

Právo sdružovací lze omezit jen za podmínek vytyčených v čl. 20 LZPS, tj. omezení jen na základě zákona – formální aspekt, a pokud se jedná o ochranu veřejného pořádku, bezpečnosti a zdraví – materiální aspekt. Takto omezit sdružovací právo lze jen výjimečně. I tady platí restriktivní výklad. Musí tu být ona nezbytnost v demokratické společnosti.

Proto, aby mohlo být sdružovací právo omezeno, zásadně nepostačuje potencionální hrozba výše vymezených zájmů, a dokonce ani hrozba skutečná v nižší míře intenzity. Vždy totiž musí platit, že tato hrozba musí být natolik silná, že legitimizuje omezení výkonu tohoto základního práva. Jenom tedy snaha o ochranu ohrožených práv a zájmů, které jsou svojí hodnotou srovnatelné s právem sdružovat se či dokonce důležitější, může být obhajitelným důvodem pro zásah do tohoto práva²³. Jedná se tak o vztah proporcionality mezi nezbytností zásahu, jakožto ochrana těch nejvyšších zájmů, a zásahem samotným. Je nutno podotknout, že udržet jazýček vah na středu je pro soudy v případě rozpouštění politických stran ten nejtěžší úkol. Protože míra intenzity hrozby a její bezprostřednost jsou otazníky, které se vznášejí nad případem rozpouštění Dělnické strany i po jeho pravomocném rozpouštění NSS. Z hlediska ústavního práva je ovšem důležité, aby systém politických stran zůstal otevřený všem subjektům a aby byl zachován politický pluralismus. Proto by neměla nikdy vzniknout, a v případě, že by vznikla, by měla být rozpouštěna, taková politická strana, která by usilovala o usurpaci moci ve státě, tedy o získání politické moci s úmyslem znemožnit či zásadně znesnadnit přístup k ní v budoucnu ostatním stranám.²⁴

Obecné vymezení a omezení práva sdružovacího, jak je výše uvedeno, najdeme tedy v Listině základních práv a svobod. Další specifitější podmínky najdeme v zákonu o sdružování v politických stranách, o tom ale blíže ve čtvrté kapitole, která pojednává již o samotné úpravě rozpouštění politických stran.

---

²² ŠIMÍČEK, Vojtěch. Komentář k čl. 20. In WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo(ed). *Komentář k Listině základních práv a svobod*. 1. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 478

²³ Tamtéž 487

²⁴ Tamtéž 489

2.3. Vztah všech tří svobod a zákaz jejich zneužití

Vzájemná souvztažnost svobody projevu a práv shromažďovacího a sdružovacího byla již výše několikrát zmíněna. *“Sdružovací právo je proto třeba vnímat jako jednu z institucionálních záruk svobody projevu, kdy smyslem sdružení je organizačně umožnit vytvoření organizačních struktur pro vyjadřování a prosazování názorů a zájmů jeho stoupenců. Řada odborných prací proto řadí sdružovací právo mezi tzv. komunikační základ práva...dokonce hovoří o tak úzké funkční a strukturální provázanosti těchto označených základních práv, že společně tvoří „komunikační ústavu“.*²⁵

Jak bylo výše zmíněno, tak právo shromažďovací i právo sdružovací musí být vykládáno ve světle svobody projevu. ESLP judikoval tuto souvztažnost v judikátu Refah Partisi a další proti Turecku, kdy *„ochrana názorů a svobody jejich projevu je jedním z cílů svobody shromažďování a sdružování zaručených čl. 11“*. Z judikátu Stankov a Sjediněná makedonská organizace Ilinden proti Bulharsku vyplývá vztah mezi svobodou projevu politických stran na jejich shromážděních, kterou činí její účastníci, a konečně v rozhodnutí Sjediněná komunistická strana Turecka a další proti Turecku ESLP vyzdvihuje aktivitu politických stran jako *„kolektivní výkon svobody projevu“*. Z této úpravy vyplývá, že judikaturu týkající se svobody projevu můžeme aplikovat i na případy týkající se práva shromažďovacího a sdružovacího.²⁶

Pro fungování svobody projevu a svobody shromažďování a sdružování je nezbytné, aby tato práva a svobody byly zaručeny. Na druhé straně ale musí být i zajištěn zákaz jejich zneužívání. Už v římském právu byl vyvinut koncept *„zneužití práva“* a *„dobré víry“*, i když většina právních systémů v dnešní době používá pojem *„dobrá víra“*, tudíž nabytí práv s nejčistšími úmysly, je potřeba zamezit zneužití práv těmi, kteří už tolik čisté úmysly nemají. Na evropské úrovni se s tímto vypořádal EÚLP v čl. 17, kde se zákaz zneužití práv, tedy použití práva *„mala fide“* zakazuje.

Článek 17 je neobvyklým právem Úmluvy, protože umožňuje použití na jedné straně

---

²⁵ Tamtéž 476

²⁶ KOSAŘ, David. Komentář k čl. 10 - Svoboda projevu. In KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012.1003 s.

jednotlivcům proti státu, tak i státu proti jednotlivci na straně druhé. Ukazuje se zde i jakési dilema, protože čl. 17 ochraňuje jak práva jednotlivců zaručená Úmluvou, tak obecné ideje demokratické společnosti.²⁷ Hlavním cílem tohoto ustanovení je zabránění hrozbě totalitarismu a zabránění extremistickým skupinám, aby ospravedlňovaly svoje jednání odkazem na ostatní ustanovení Úmluvy. Zejména čl. 11 a čl. 12. Čl. 17 se týká hlavně těch, jejichž politický program je rasistický, totalitářský a jinak nezákonně kontroverzní, a dovolávají se svých práv tvrzením, že stát porušil jejich právo na projev, shromáždění či sdružení. Státy v těchto případech jednají tak, že této politické straně například pozastaví jejich činnost či sáhnou po nejpřísnějším prostředku, a to jejich rozpouštění.

Z této kapitoly vyplývá, že jak u nás, tak v Evropě, je kladen velký důraz na lidskou svobodu. Svoboda projevu je právo člověka ozvat se, když s názorem, byť i většiny, nesouhlasí. Je to možnost pro nové myšlenky, politické postoje, a utvářet tak společnost. V případě, že skupina, tady zejména politicky se angažující skupina chce vytvořit politickou stranu, seskupení lidí se stejným politickým názorem, musí mu být toto umožněno v takové míře volnosti, kterou jen lze v rámci demokracie dovoleno. Zasahovat do těchto práv není vyloučeno, ale jen v takové míře, která bude úměrná vybočení z demokratických hodnot. Jakým způsobem může stát zákonně zasáhnout, použít nejpřísnější kroky, a to politickou stranu rozpustit, kdy je to přípustné a jak se k této problematice postavil ESLP, pojednává další kapitola.

3. Vymezení rozpouštění politických stran v Evropské úmluvě o lidských právech a evropská judikatura

Napříč Evropou je zákonná úprava rozpouštění politických stran zakotvena v různých pramenech a nejednotným způsobem. Ústavně upravenou problematiku rozpouštění mají pouze SRN, Dánsko a Polsko, ve většině států upraveno v podobě zákonů a některé problematiku rozpouštění upravenou obecně nemají, ale jejich restrikce se vztahují na určité konkrétní antisystémové strany, které následují nacismus či fašismus (Rakousko).²⁸

Rozpouštění politických stran v ČR, jakožto porušení práva sdružovacího, je možné

---

²⁷ Howard, Davis. *Human Rights Law Directions*: OUP Oxford, 1999. 146 s.

²⁸ ČERNÝ, Petr. Zákaz (antidemokratické) politické strany. *Právní rozhledy*, 2007, č. 12, s. 433–444.

pouze na základě zákona a v jeho mezích a je upraveno nejen v českých právních předpisech, ale také v mezinárodních smlouvách, kterými je Česká republika vázána. Dále je to judikatura Evropského soudu pro lidská práva, stejně jako judikatura soudů České republiky. Protože je ČR členem Rady Evropy a je signatářem EÚLP, je povinna se touto Úmluvou a judikaturou ESLP řídit.

3.1. Evropská právní úprava

EÚLP je základní normou pro rozhodovací činnost ESLP, v jiných právních předpisech úpravu s tématem rozpouštění politických stran nenajdeme. Proto se ESLP Úmluvou řídí a řídí se i strukturou jejich článků. Sestavil proto algoritmus pro rozhodování, zda obecně došlo k porušení Úmluvy, či nikoli. Zde lze aplikovat na rozhodování o souladu rozpouštění politické strany a Úmluvy: *„V prvním odstavci je stanoven rozsah daného práva či svobody a druhý odstavec obsahuje limitační klauzuli... proto EÚLP postupuje podle stejného algoritmu...(1) Spadá projednávaný případ pod rozsah namítaného článku EÚLP? (2) Šlo o „zásah“ do lidských práv stěžovatele? (3) Byl tento zásah v souladu se zákonem? (4) Sleduje tento zásah alespoň jeden z legitimních cílů? (5) Je tento zásah nezbytný v demokratické společnosti?“²⁹*

Jako první v rámci politických stran tento algoritmus uplatnil ESLP ve věci Spojená komunistická strana Turecka a ostatní proti Turecku.³⁰ Tady soud rozhodl o aplikaci čl. 11 EÚLP, kdy poprvé judikoval, že tento článek bude aplikovaný na politické strany, ačkoliv pojem „politická strana“ není v tomto článku zmíněn. Z výše zmíněné pětibodové struktury je nejproblematictější bod (5), protože pojem „zásah nezbytný v demokratické společnosti“ je neurčitý právní pojem, který je potřeba vyložit, a vzhledem k delikátnosti problematiky rozpouštění politických stran je zde požadavek restriktivního výkladu. O to se ale ESLP postaral v rámci svého ustáleného testu, ve kterém stanovil, že zásah do dotčeného lidského práva musí odpovídat (a) naléhavé společenské potřebě a (b) být přiměřený sledovaným legitimním cílům.³¹ Pro lepší orientaci si nazvěme (b) Proporcionalita zásahu. Ale to jako výklad nestačí, protože ESLP zatím rozložil jeden neurčitý právní pojem na dva a i ty je nutno vyložit. V případě (b) ESLP tedy klade v rámci své rozhodovací činnosti důraz na princip proporcionality zásahu a to

---

²⁹ KOSAŘ, David. Judikatura ESLP v oblasti rozpouštění politických stran, *Jurisprudence*, 2009, č. 7, 30 s.

³⁰ Tamtéž

³¹ Tamtéž 33

nechává na možnosti volného uvážení v tom kterém případě. Složitější se zdá pojem „naléhavá společenská potřeba“ je třeba zkoumat 1) bezprostřednost hrozby a dostatečnost důkazů, 2) přičitatelnost jednání, chování a projevů představitelů té dané strany a konečně 3) zda toto jednání politické strany tvoří jeden ucelený celek přičící se demokracii.³²

3.2 Příklady evropské judikatury

Jako příklad judikatury, která podpirá poměrně složitou konstrukci rozhodování ESLP slouží judikát Refah Partisi (Strana Prosperity) proti Turecku a H. Batasuna a Batasuna proti Španělsku. Na těchto dvou judikátech je nutné objasnit výše zmíněné neurčité právní pojmy a vysvětlit všechny podmínky.

V prvním zmíněném případě Refah Partisi, politická strana v Turecku, byla rozpuštěna místním ústavním soudem na základě toho, že jejich aktivity byly výhradně proti sekularismu. Sekularismus je politický postoj nebo názor, že politika státní moci nemá být založena na žádném náboženství. Stát a náboženství mají stát nezávisle vedle sebe. Turecko jako země, kde islám je majoritním náboženstvím, se k sekularismu přihlásilo v průběhu 20. století.

Refah Partisi v rámci svého programu a projevů hlásala návrhy pro zrušení sekularismu veřejně na svých mítincích, prosazovali džihád a muslimské právo šaría. Protože ale jejich představa Svaté války nespočívala v nenásilném přesvědčování svých odpůrců, ale zcela jim nezáleželo na tom, zda při prosazování jejich zájmů dojde někdo k úhoně, či nikoliv. Refah Partisi ale nebyla malou vznikající stranou. Na politické scéně figurovala již několik let a s velkým úspěchem mezi voličskou základnou. V roce 1996 upevnila svoji vedoucí pozici v parlamentu více jak třetinovým zastoupením. To trvalo až do roku 1998, kdy byla místním Ústavním soudem rozpuštěna. Refah Partisi tak podala stížnost k ESLP.³³

Hlavní důvody pro rozpuštění podle tureckého Ústavního soudu: 1) „*Refah Partisi měla v úmyslu zavést pluralitní právní systém zavádějící diskriminaci založenou na náboženském přesvědčení*, 2) *Refah Partisi měla v úmyslu aplikovat právo šaría na muslimskou komunitu*,

---

³² Tamtéž

³³ Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 13. února 2003 ve věci Refah Partisi proti Turecku, sp. zn. 41340/98, 41342/98, 41343/98 a 41344/98.

3) *Refah partisi nevyklučuje džihád jako prostředek k dosažení svých cílů.*³⁴ ESLP se vyjádřil k bodu 1): *„takový systém ruší roli státu jakožto garanta individuálních práv a svobod a nestranného organizátora výkonu různých přesvědčení a vyznání v demokratické společnosti, jelikož by jednotlivce nutil, aby byl poslušný nikoli pravidel vyhlášených státem při plnění jeho výše uvedených funkcí, nýbrž statických právních pravidlech uložených příslušným náboženstvím, a 2) takový systém by nepopíratelně porušoval princip zákazu diskriminace jednotlivců v jejich užívání veřejných svobod, který je jedním ze základních principů demokracie.*³⁵ Tímto rozhodnutím Velký senát následoval rozhodnutí sedmičlenného senátu a shledal tento bod za odporující EÚLP. Stejně tak bod 2) a 3), protože jak šarija, tak džihád v sobě nesou prvky, které se neslučují s demokratickým systémem, jsou to doktríny, které popírají onen pluralismus politických stran, práva jednotlivců, a ať už bereme džihád v té mírnější podobě nebo v té ortodoxní, většina odborníků se shodne na tom, že znamená „válku proti bezvěrcům“, tedy odpůrcům islámu.³⁶

Nyní je nutné zjistit, jestli rozpuštění Refah Partisi splňovalo onen pětibodový algoritmus, který je podle EÚLP nezbytné splnit, aby byla porušena Úmluva, zde konkrétně, aby politická strana mohla být rozpuštěna.

První podmínka, a to zda spadá tento případ do čl. 11. EÚLP je splněna, protože podle EÚLP *„vzhledem k roli, kterou politické strany hrají, jakékoliv opatření vůči nim se současně dotýká svobody sdružování a potažmo i stavu demokracie v dané zemi.*³⁷

Druhá podmínka, tedy zda šlo o zásah do lidských práv, je také splněna. Rozpuštění politické strany, jak je již v první kapitole zmíněno, je velkým zásahem do sdružovacího práva.

Třetí podmínka, a to zákonnost zásahu, byla také splněna. Tady čl. 68 a 69 turecké ústavy, čl. 17 EÚLP.

Jak je výše zmíněno, Refah Partisi usilovalo o převzetí moci džihádem a uznávalo právo šarija, oboje neslučitelné s tamní sekularistickou a demokratickou politikou a neslučitelné

---

³⁴ KOSAŘ, David. Judikatura EÚLP v oblasti rozpouštění politických stran, *Jurisprudence*, 2009, č. 7, 39 s.

³⁵ Tamtéž 39

³⁶ Tamtéž 39

³⁷ Tamtéž 31

s celoevropským chápáním demokracie. Vzhledem k prohlášením jeho vůdců, kdy jim nebránily ani lidské oběti v rámci „cesty míru či cesty krve“, Refah Partisi se nezdráhala zasáhnout do lidských práv, a to práv na život, svobodu vyznání či veřejnou bezpečnost. Z toho vyplývá, že je splněn i čtvrtý krok posuzování ESLP, protože legitimní cíl, tady ochrana svobod a cílů demokratické společnosti, je zjevný.

Posledním krokem je nezbytnost zásahu v demokratické společnosti. Nejdřív tedy podle výše uvedeného rozdělení, zda zásah odpovídá a) *naléhavé společenské potřebě* a (b) *zásah byl proporcionální*. V otázkách proporcionality ESLP následoval argumentaci tureckého ústavního soudu, který ve svém rozsudku tvrdil, že rozpuštění politické strany a zákaz vykonávání politické odpovědnosti vůdcům té politické strany je drastické opatření a opatření takové povahy může být použito jen v nejzávažnějších případech. ESLP poukazuje v tomto případě na *naléhavou společenskou potřebu* a fakt, že do posuzování přiměřenosti zásahu patří i faktory jako povaha a závažnost zásahu. ESLP zde rozebírá jednotlivé projevy vůdců strany, zapojení do některých politických činností a shledává, že zásah nelze považovat za nepřiměřený a tyto činnosti Soud shledává zjevně nedemokratické. Pokud jde o bezprostřednost jednání, což je největší problém v rámci algoritmu ESLP, vyjádřil se zde takto: „*stát může s ohledem na to, že sama pluralita myšlenek a stran je inherentním prvkem demokracie, zabránit realizaci politického projektu, neslučitelného s normami Úmluvy, dříve, než bude uveden do praxe konkrétními akty, jež mohou ohrozit občanský smír a demokratický režim v zemi.*“³⁸

ESLP tak judikoval velmi důležité pravidlo, a to, že stát nemusí čekat až na konkrétní ohrožující akt politické strany, v tomto případě násilné převzetí vlády džihádem či jiným protizákonným způsobem, ale stačí, pokud politická strana dojde do fáze, kdy reálně hrozí, že k tomuto kroku může dojít, a stát má tedy právo v tomto případě intervenovat a rozpuštění strany je preventivním krokem. Postup se zdá být logický. Čekat do chvíle, kdy nová vláda nastolí diktaturu jednoho náboženství či jednoho politického vyznání, změni či zruší základní zákony nebo ústavu té země, není moudré, protože pak je činnost té které politické strany „legální“ a nová vláda se dá maximálně svrhnout, v horším případě občanskou válkou, v lepším případě sametovou revolucí. Na tu se ale čeká i čtyřicet let...

---

³⁸ Tamtéž 38

K této situaci by mohlo dojít i v případě Refah Partisi. Měla většinu v parlamentu, a tak její nedemokratický program (viz výše) bylo nutno „zlikvidovat“ preventivně. K otázce přičitatelnosti jednání se ESLP vyjádřil pravidlem, že i projevy předsedy či jiného nejvyššího představitele politické strany se přičítají celé straně vždy a projevy ostatních vůdců a lokálních politiků potud, pokud se od nich strana sama veřejně nedistancuje³⁹. Dále, že stěžejní pro posuzování jednání strany a jejích členů jsou její stanovy, program, stejně jako jejich projevy a účast na určitých akcích. V případě Refah Partisi jejich jednotlivá vystoupení vůdců včetně lokálních politiků (důkazy uvedené v rozsudku) se straně zjevně přičítají.

Kauza Refah Partisi je dost specifická, protože u ní šlo hlavně o prosazování náboženství a Turecko je zemí, jejíž podstata je na náboženství vystavěna a pro veřejný prostor je náboženství základním kamenem společnosti, byť se jedná o přísně sekulární stát. Zde ESLP vyřkl důležitá pravidla, zdůraznil a poprvé určil, jakým způsobem bude v případě rozpouštění politických stran postupovat, vytyčil meze, ve kterých může stát zasahovat a v neposlední řadě také pomohl při aplikaci článků Úmluvy, a to zejména článku 9., 10., 11. a 17. EÚLP. Tudiž ochrana svobody náboženství a svoboda projevu, ochrana práva shromažďovacího a sdružovacího a aplikace zákazu zneužití práv. Z testu, zda byly splněny všechny podmínky, je zjevné, že soud shledal, že všechna kritéria pro rozpouštění politické strany byla splněna a neshledal, že k porušení čl. 11. EÚLP došlo.

Batasuna a Batasuna

Tato kauza původem ze Španělska je druhým příkladem, kdy ESLP rozhodl, že rozpouštěním politické strany nedošlo k porušení Úmluvy. Na rozdíl od Refah partisi je Batasuna mnohem bližší evropské problematice, protože se blíže dotýká oblastí politických stran, z hlediska nacionalismu a násilí, nežli náboženství. A tak má i blíže k české kauze rozpouštění Dělnické strany. Na druhou stranu se v případě Batasuna jedná o propojení s terorismem, který je na pomyslném žebříčku společenských problémů nad rasismem či ohrožením náboženských menšin, protože terorismus se bezprostředně dotýká hlavně ohrožení lidského života, který by měl požívat nejvyšší ochrany. Snad i proto stojí většinou právo na život v prvních člancích či hlavách národních ústav. Nejspíš i pro tento důvod právě propojení Batasuny s teroristickou

---

³⁹ Tamtéž

skupinou ETA byl hlavní důvod pro rozpuštění této politické strany, a to jak v úvahách španělské vlády, tak ESLP. Tady vidíme velmi podobný vztah u naší Dělnické strany, které NSS musel také prokázat provázanost mezi stranou a extremistickými organizacemi.

Španělsko dlouho s Batasunou „zatočit“ nemohlo, protože u nich žádný zákon o rozpuštění politických stran do roku 2002 nebyl a tamní zákonodárci ho vytvořili právě proto, aby byla Batasuně učiněna přítrž. ESLP zde judikoval důležité pravidlo, a to v problematice přičitatelnosti straně, kdy se soud ztotožnil s argumentací soudů ve Španělsku, které to, že někdo odmítne odsoudit násilí, považovaly vlastně za podporu terorismu, ač veřejně nevyjádřenou. Hlavně v případě, kdy se všechny politické strany ve Španělsku veřejně od činností organizace ETA distancovaly a odsuzovaly její teroristické útoky. ESLP v rozsudku v bodě 88 ještě dodal, že chování politiků ve většině případů zahrnuje nejen jejich jednání navenek a veřejné projevy, nýbrž taktéž i za příznačných okolností i jejich opomenutí či mlčení, které mohou ve skutečnosti znamenat uchopení pozice a lze o nich hovořit stejně jako o výslovné podpoře.⁴⁰ Další shodu s případem Dělnické strany lze vidět v účasti představitelů na demonstracích, které vznikly pod hlavičkou organizace ETA, uznávání členů organizace ETA jako čestných občanů v některých městech, v jejichž čele stál člen či sympatizant politické strany stěžovatelů a odkaz na internetových stránkách Batasuny na zakázanou organizaci Gestoras Pro-Amnistía.⁴¹

Batasuna stejně jako Refah namítala porušení článku 11, který soud nedovodil, a naopak vyargumentoval jeden z požadavků „naléhavosti společenské potřeby právě výše popsanou přičitatelností a dlouhodobě trvající situací v rámci baskického terorismu. David Kosař se k problematice Batasuny vyjádřil tak, „že klíčové byly specifické historicko - politické zkušenosti Španělska s baskickým terorismem. To ale bohužel neřeší problém spočívající v tom, že pokud existují dva subjekty usilující o stejný cíl (politická strana Batasuna na jedné straně a ETA na straně druhé a soudy rozpustí ten méně radikální, tak hrozí, že se jeho příznivci přikloní k tomu radikálnějšímu, neboť žádnou jinou platformu pro realizaci svých cílů nemají.“⁴² Toto tvrzení ale není úplně namístě, protože zaprvé ETA není parlamentní stranou a je organizací, která je zakázaná právě pro její extremistickou a teroristickou povahu, a za druhé nechat stranu

---

⁴⁰ Rozsudek ESLP ze dne 30. června 2009 ve věci Batasuna a Batasuna proti Španělsku, sp. zn. 25803/04 a 25817/04.

⁴¹ Tamtéž

⁴² KOSAŘ, David. Judikatura ESLP v oblasti rozpouštění politických stran, *Jurisprudence*, 2009, č. 7, 42 s.

fungovat jen pro obavu, že její přívrženci přejdou k té radikálnější, je bezhlavá tolerance. Vždyť tato benevolence by znamenala zradikalizování celé politické scény, kdy ty méně radikální názory by byly tolerované, protože jak je výše popsáno jinými slovy, mlčení je v tomto případě „tichý souhlas“. Pokud by se tedy Španělsko, potažmo jeho vláda, neozvalo a situaci s Batasunou a jemu podobnými by neřešilo, projevílo by tím souhlas s extremismem.

Oba dva případy rozpuštění politických stran jsou specifické pro svoji odlišnou povahu. Zkráceně tedy u první šlo o uchopení moci „jedním náboženstvím ať to stojí, co to stojí“ a v druhém případě šlo o propojení s militantní skupinou, která má na svědomí stovky lidských obětí. Vzhledem k tomu, že ESLP posoudil soulad s EÚLP zatím pouze v těchto dvou případech (to neznamená, že jiné strany v Evropě rozpuštěny nebyly, ale k Soudu jejich kauzy nedorazily, nebo je posoudily jiné instituce. Například rozpuštění tzv. korsického hnutí pro sebeurčení ve Francii nebo Sozialistische Reichspartei v Německu)⁴³ nechává evropská judikatura zatím velký prostor pro úvahu, neboli margin of appreciation, jednotlivým státům, které mohou být v tomto ohledu přísnější i benevolentnější v případech, které nelze pod tato dvě rozhodnutí podřadit. Soudy jednotlivých států tak mohou uplatnit výjimky z článku 11, odst. 2, ale musí být v individuálních případech vykládány velmi omezeně a pouze „přesvědčivé a neúprosně závažné“ důvody mohou získat kladný posudek od ESLP.⁴⁴ I tak ale ESLP v některých aspektech „udělal jasno“ nebo spíše jasněji, když jako základ pro svoje rozhodnutí zkoumá výše zmíněnou 1) **přičitatelnost jednání členů strany**, 2) **rozpor se zákonem a s demokratickou společností** a 3) **bezprostřednost ohrožení demokratické společnosti**.

Z judikatury dále vyplývá, že články EÚLP by měly být vykládány restriktivně vzhledem k delikátnosti a privilegovanosti politických stran, která znamená jejich zvýšenou ochranu proti zásahům ze strany států. Opak je ale pravdou, protože jak články, tak jejich komentáře jsou z logiky věci pojaté co nejobecněji a jsou plné neurčitých právních pojmů, které dávají volnost soudům v jejich úvaze v tom kterém případě. Stejně působí i podmínky, které soud musí zkoumat při rozpouštění politických stran včetně výše uvedeného pětibodového algoritmu. Tento systém je ale nejlepší možný, jaký v dnešní společnosti může existovat. Důvěra v instituce jako jsou

---

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ Rozsudek ESLP ze dne 25. 5. 1998, ve věci Socialistická strana a další proti Turecku, sp. zn. 21237/93.

národní ústavní či nejvyšší soudy, nebo na vyšší úrovni ESLP a v jejich nestranné zákonné stanovisko, které nese ty nejvyšší hodnoty, jako je demokracie, ochrana základních lidských práv a svobod jako právo na život, právo na svobodu vyznání, svobodu projevu, které jsou zaručeny všem a bez rozdílu barvy pleti nebo náboženského vyznání, musí panovat napříč celou Evropou. A pokud národní soudy nejvyšší instance selžou, je tu stále ESLP, který onu důvěru v demokratické soudnictví v Evropě musí vrátit.

Nezbývá tedy než v úsudek ESLP věřit, byť neobjasňuje každý detail problematiky rozpouštění politických stran a často zdůvodnění jednotlivých aspektů je v jeho režii.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, jakým způsobem by měl postupovat národní soud při procesu rozpouštění politické strany. V první řadě je nutné řídit se EÚLP, dále pak judikaturou ESLP, který jako základní kámen své rozhodovací činnosti EÚLP staví. Pro úspěšnost své rozhodovací činnosti musí národní soudy postupovat podle několika kritérií, a to zkoumat, zda projednávaný případ spadá pod článek EÚLP, zda šlo o zásah do lidských práv, zaručených Úmluvou, zda zásah ze strany státu je v souladu se zákonem, zda sleduje legitimní cíle a v neposlední řadě, jestli je nezbytný v demokratické společnosti. Pokud dojde národní soud k závěru, že tyto podmínky splňuje, je nutné dále zkoumat, zda pro demokratickou společnost představuje bezprostřední hrozbu, zda jednotlivá jednání představitelů strany jsou přičitatelná k jednání straně a tvoří celek, který se demokratické společnosti přičí. Protože dikce ESLP je tvořena zejména neurčitými právními pojmy, je nutno je vykládat restriktivně, ačkoli jejich velká obecnost dovoluje národním soudům volnost v úvaze. Do jaké míry NSS následuje Úmluvu a judikaturu ESLP a do jaké míry využívá svoje „volné pole působnosti“ při použití české právní úpravy, a zda se česká právní úprava řídí tou evropskou, popisují následující kapitoly.

4. Zákonné vymezení rozpouštění politických stran v České republice

Jak bylo již výše zmíněno, ČR je členem Rady Evropy a je signatářem EÚLP, je povinna se touto Úmluvou a judikaturou ESLP řídit, proto se principy z evropské úrovně přenesly i do české právní úpravy. I u nás je možné zasahovat do práva politických stran pouze na základě zákona a v míře nezbytně nutné. Právní rámec, kdy k tomuto zásahu, tedy k rozpouštění politické strany, může dojít, je popsán v této kapitole.

4.1. Zákonná úprava v Ústavním pořádku a v Zákonu o sdružování v politických stranách

Rozpuštění politických stran upravuje výslovně Zákon o sdružování v politických stranách (dále „ZPolS“), který rozvíjí obecné principy, které jsou zakotveny v Ústavě a LZPS.

V Ústavě je zakotvení politických stran v čl. 5. Tento článek vyjadřuje samotnou podstatu politického systému naší země. Základním stavebním kamenem tohoto systému je volná soutěž svobodných a dobrovolně vzniklých politických stran, které mají v úctě a respektují základní zásady demokratické společnosti a odmítají násilí jako prostředek k prosazení svých zájmů. Ústava tak zakotvuje politické strany do ústavního systému ČR a přiznává jim nezastupitelnou úlohu v tomto systému.⁴⁵ Strany nemohou prosazovat své zájmy násilným způsobem, protože tento prostředek je zjevně nedemokratický a hlavně se nachází mimo lidskoprávní rovinu, kterou Ústava a Listina zaručuje. Základní demokratické principy, jak jsou zmíněny výše, nalezneme již v preambuli, kde lidská důstojnost a svoboda je nedotknutelnou hodnotou, stejně jako úcta k lidským právům a zásadám. Tato lidská práva a zásady jsou rozvíjeny v jednotlivých člancích Ústavy a Listiny, z čehož jasně vyplývá, že pokud politická strana poruší ustanovení v Ústavě či LZPS, stojí mimo ochranu, kterou Ústava a LZPS politickým stranám zaručuje.

V Listině je rozpouštění politických stran upraveno v článku 20, kde na rozdíl od Ústavy nalezneme jak právo svobodně se sdružovat v politických stranách, tak limitační klauzuli, kde podle odst. 3 výkon těchto práv lze omezit jen v případech stanovených zákonem, jestliže to je

---

⁴⁵ KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 61 s.

v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých. Právo sdružovací z pohledu české LZPS je dopodrobna rozebráno v předchozích kapitolách, je ale nutné zde shrnout úpravu, která je stěžejní pro výklad zákonné úpravy a z předchozích kapitol vyplývá: Úprava sdružování je zakotvena tedy v čl. 20 LZPS lze ho omezit pouze na základě zákona a při ochraně veřejného pořádku, zdraví, bezpečnosti, a to restriktivně jen v případě nezbytnosti pro demokratickou společnost. Hrozba pro demokratickou společnost musí být natolik silná, aby zásah do práva sdružovacího legitimizovala. Vztah mezi zásahem do práva sdružovat se a nutností zásahu proto musí být striktně proporcionální.

Po rozebrání obecných ústavních limitů, které zaručuje LZPS, se lze přesunout již k Zákonu o sdružování v politických stranách. V tomto jsou taxativně stanoveny konkrétní důvody a podmínky pro rozpuštění politických stran, které ale ve své podstatě ctí obecné principy dané českým ústavním pořádkem.

ZPolS staví rozpouštění politických stran do dvou rovin. První rovinou je výčet nedovolených činností politických stran, který nalezneme v ZPolS v §4 a §5. Týkají se hlavně kolize na lidskoprávní nebo ústavní úrovni, tj. nezákonné ideologie, nedemokratického chování, střetu výkonu politických stran a státní moci, jakožto zasahování politických stran do soukromé, potažmo pracovněprávní sféry. Druhou rovinou je porušování zákona při hospodaření politických stran.

4.2. Limity dle ZPolS, ve kterých je uvedena nedovolená činnost stran

- **Porušování Ústavy a zákonů**

Porušování ústavy a zákonů je nutné s ohledem na svou obecnost a šíři pojímat jako jakousi sběrnou kategorii, do které lze zahrnout všechna možná jednání, které nenaplňují důvody či znaky jiné. Proto je třeba dbát zvýšené opatrnosti u tohoto ustanovení a snažit se ho vykládat s ohledem k jeho účelu a nikoliv doslovně, tedy snažit se zabránit existenci politických stran či hnutí, které by záměrně porušovaly pravidla působení politických stran v naší zemi.⁴⁶ Z toho vyplývá, že porušení je třeba vykládat restriktivně právě pro svoji obecnou povahu. „*Nejvíce se*

---

⁴⁶ ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. 77 s.

*porušování zákona má vztahovat na ZPolS a v něm stanovené podmínky existence a činnosti politických stran. Porušování ustanovení v tomto a souvisejících zákonech pak bude zpravidla vždy považováno za porušení zákonů ve smyslu tohoto důvodu zákazu politické strany.*⁴⁷ Z výkladu slova „porušování“ lze také dovodit, že se zde nebude jednat o jedno porušení zákona nebo zákonů, ale pro naplnění tohoto jednání bude potřeba opakovanost jednání nebo kontinuální činnost.⁴⁸

- **Strany jejichž cílem je odstranění demokratických základů státu**

Demokratickým základem státu je především demokratická vláda, svobodné volby, dodržování základních práv a svobod. V Evropě je pojem „diktatura“ velmi citlivé téma, protože ať už se jednalo o nacistický režim v Německu, fašistický v Itálii nebo socialistický v Rusku, Evropu to zasáhlo fatálně. I ESLP bere v potaz geopolitickou situaci a historii jako bernou minci, protože lze obecně konstatovat, že ochrana politických stran před jejich rozpuštěním je ze strany ESLP značně nízká. EÚLP stanoví pouze jakýsi minimální standard ochrany lidských práv a soudy mohou nad rámec tohoto standardu přiznávat ochranu vyšší, tj. stanovit přísnější kritéria pro zásah do činnosti politických stran.⁴⁹ Jeden z důvodů se nabízí, a to právě historické měřítko, které Evropu v rámci totalitních režimů postihlo. Obava sílení extremismu, ať už pravicového nebo levicového, je v evropských zemích stále cítit a není se čemu divit. Vidina dalších Hitlerů, Mussolini nebo Stalinů děsí každého demokraticky myslícího člověka. I proto snad ESLP dává takový prostor státům pro „zlikvidování“ extremistických a totalitních náznaků některých politických stran již v zárodku. Tedy principem prevence, kdy stát nemusí posečkat do chvíle, kdy nějaké hnutí či politická strana se nedemokraticky zmocní vlády. Strana naplní tento znak ve chvíli, kdy se bude například snažit nastolit nacistický, fašistický nebo jinak extremistický režim nebo bude prosazovat jiný režim, který tkví v popírání lidských práv a svobod. Viz výše.

- **Strany mající nedemokratické stanovy či nedemokraticky zvolené orgány**

Pokud se nějaká strana chce aktivně podílet v demokratickém politickém životě dané země, kde je dodržovaná demokratická hierarchie, musí i ona sama mít zakládající dokument v souladu

---

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ ČERNÝ, Petr. *Zákaz politické strany* [online]. ipravnik.cz, 8. listopadu 2008. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/knihy-pod-lupou/art_5436/zakaz-politicke-strany.aspx>.

⁴⁹ KOSAŘ, David. *Judikatura ESLP v oblasti rozpouštění politických stran*, *Jurisprudence*, 2009, č. 7, 43 s.

s demokratickými principy daného státu. Nutnost demokratického základu samotné strany je nasnadě, protože pokud by se ve stanovách strany objevilo kupříkladu: „Do naší strany Bílá krása mají zákaz vstoupit Romové, muslimové a homosexuálové“, porušuje tím základní lidská práva ještě, než se vůbec začne podílet na politice státu a podněcuje k nedemokratickému chování občany naší země. Její členové musí mít možnost opakovaně volit své představitele svobodně, svojí volbou mají moc ovlivňovat směr, kterým se strana bude ubírat a prostřednictvím svých zástupců nebo přímo schvalovat stanovy a jiné organizační dokumenty.⁵⁰ Její demokraticky zvolené orgány musí mít hierarchickou strukturu, nesmí být veškeré působení strany v rukou jednotlivce a. veškeré její jednání musí podléhat kontrole orgánu, který je k tomu odpovědný.⁵¹

- **Strany směřující k uchopení a držení moci zamezující druhým stranám a hnutím ucházet se ústavními prostředky o moc**

V úvodu této kapitoly je uvedeno znění čl. 5 Ústavy, ve kterém je zakotvena volná soutěž politických stran, které respektují základní demokratické principy a odmítají násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů. Ač se strany snaží k získání co největšího počtu voličů a jejich cílem je co největší možné obsazení „křesel“, a ovlivňovat tak politické směřování státu, musí tak činit jen prostředky, které jsou v souladu se zákonem. Strany se nesmí snažit například pohrůzkami újmy na zdraví ostatním stranám zamezit v získání co největšího počtu voličů a mandátů ve volbách. Jde to kupříkladu i nenásilnou formou, a to „koblíhou či květinou“.

- **Strany směřující k potlačení rovnoprávnosti občanů**

Tento bod balancuje na „tenkém ledu“ diskriminace. *Hovoříme-li o diskriminaci, nerozumíme tím jakékoliv rozlišování, ale rozlišování nějakým způsobem negativní, rozlišení zatěžující určitou skupinu osob, ať již s ohledem na zakázané kritérium nebo s ohledem na způsob, jakým je tohoto rozlišování dosahováno nebo jak je v praxi realizováno (zakázaný účel, svévolnost, apod.).*⁵² Diskriminace v českém právním řádu je zakázána a tento zákaz se zaručuje v čl. 3 LZPS, kde práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení a nikomu nesmí být

⁵⁰ ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. 78 s.

⁵¹ ROTH, J. *K právní povaze členství v politické straně*. Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12, s. 88.

⁵² ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. 79 s.

způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod. V tomto článku je tedy zakotven obecný princip rovnosti jednotlivců. Právě na diskriminaci osob na základě jejich barvy pleti, původu, vyznání atd. byla založena například nacistická ideologie a směřují k ní i dnešní neonacistické proudy napříč celou Evropou. Je ale otázkou, zda rovnoprávnost občas nevede k diskriminaci. Aktuální téma je například nošení šátků (hidžábu) do škol, tedy téma týkající se muslimských dívek.⁵³ Zrovnoprávnění, tedy to, že žádná z dívek do školy šátek pro zahalení obličeje nosit nemůže, z druhého pohledu právě muslimské dívky může diskriminovat. Politická strana proto tuto podmínku naplní, pokud například její program bude směřovat k zákazu muslimů studovat na školách, zastávat veřejné funkce, atd.

- **Strany, jejichž program nebo činnost ohrožuje mravnost, veřejný pořádek nebo právo a svobodu občanů**

Mravnost se v tomto případě dá chápat jako rozpor s dobrými mravy, který je stejně jako veřejný pořádek neurčitým právním pojmem. ESLP se k tomuto vyjádřil v kauze Hashman a Harrupová vs. Spojené království⁵⁴, kde uvedl, že chování v rozporu s dobrými mravy lze v britském právu definovat jako chování či jednání, které je z větší míry špatné než dobré podle názoru spoluobčanů dotyčného v daném místě a čase. Pokud se má tedy hodnotit jisté jednání jako jednání v rozporu s dobrými mravy nebo porušující veřejný pořádek, musí být dané osobě jasné, že svým jednáním vyvolá či může vyvolat veřejné pohoršení.⁵⁵ Z této právní věty je patrné, že pro ESLP je důležité měřítko většiny, tedy pokud většině obyvatel se zdá určité jednání „přiměřené“, o rozpor s dobrými mravy se nejedná. Tento výrok ESLP umožňuje pružnost dobrých mravů, protože s vývojem společnosti (i když podle některých spíše úpadek morálky společnosti) se určité hodnoty a tabu mění na společensky běžné.

Dobré mravy se dekádu od dekády mění, a pokud chtějí soudy držet krok a reagovat na společenský „pokrok“, musejí se v určitém měřítku rigidních pravidel zbavit. Český NS v tomto ohledu také není pozadu a vyjádřil se k problematice dobrých mravů podobně jako ESLP: „*Jednání v rozporu s dobrými mravy, by pak mohlo být definované jako jednání, které*

---

⁵³ DLOUHÁ, Lucie. *Dohra šátků. Ředitelka školy chystá žalobu na Šabatovou* [online]. tyden.cz, 18. září 2014 [cit. 18. září 2014]. Dostupné na <www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohra-satku-reditelka-skoly-chysta-zalobu-na-sabatovou_318608.html#.VCPudpR_vJK>.

⁵⁴ Nález evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. listopadu 1999, sp. zn. 25594/94.

⁵⁵ ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. s. 81-82.

*nerespektuje některou ze souhrnu společenských, kulturních a mravních norem, které se v historickém vývoji osvědčují jistou neměnností, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.*⁵⁶ Dále charakterizoval NS dobré mravy, že dobré mravy jsou měřítkem hodnocení jednotlivých specifických situací odpovídajícím obecně veřejností uznávaným pravidlům slušnosti v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti, když, pokud na to nahlížíme z hlediska ust. § 3 odst. 1 obč. Zák., mají funkci především interpretační.⁵⁷

Pokud jde o ohrožení práv a svobod občanů, jedná se zde o zásah do práv zaručených v LZPS. V tomto bodě ale není nutné práva a svobody porušit, ale stačí jejich ohrožení, tedy způsobilost toto porušení vyvolat.

Další problematika dobrých mravů se týká samotné politické soutěže. V kauze Nádvořník ÚS⁵⁸ trefně zmínil, že fair play v politické soutěži by napomohla dohoda mezi stranami v rámci předvolebního boje a zajištění nezávislého „rozhodčího“, který by posuzoval korektnost a mravnost. Jako další instrument nálezu poukazuje na výhodu etického kodexu pro volební kampaně nebo čestné prohlášení kandidátů, volební zákonodárce se tímto ale žel bohu nezabývá a chybí i volební orgán, který by se flexibilně problematikou fair play v kampaních věnoval.

• **Strany, které nesmějí vykonávat funkce státních orgánů, ani tyto orgány nahrazovat**
V LZPS čl. 20 odst. 4 je zakotveno oddělení politických stran od státu. Tím je na jedné straně zaručena ochrana politických stran, protože státní orgány se tak nemohou vměšovat do vnitřních záležitostí politických stran. Na druhé straně tento princip dává záruku, že nenastane diktatura jedné politické strany.

Pokud by například jedna strana figurovala ve všech státních orgánech, došlo by de facto ke sloučení moci a dělba moci je jedním ze základních kamenů demokraticky fungující společnosti. Vypustila by se prakticky veškerá politická debata, protože by nebylo s kým tu debatu a dialogy vést. V minulosti totiž spojení politické strany a státu znamenalo vládu diktatury a dodnes je tak vnímáno, hlavně v Česku, kde prakticky za socialismu pluralita stran neexistovala, vedoucí byla pouze KSČ a se zlou se potázal, kdo se ozval proti režimu. Stejně fungovala i NSDAP za nacistického Německa.

---

⁵⁶ Tamtéž 82

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2003, sp. zn. 30 Cdo 664/2002.

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. Pl.ÚS 73/04.

Pokud by státu vládla jen jedna strana, prosazovala by pouze své politické zájmy, které by často mohly postrádat zájem demokratické většiny. Protože by neměla konkurenci v rámci plurality politických stran, neměla by ani brzdy, ani bič.

- **Strany, které nesmějí řídit státní orgány ani ukládat povinnosti osobám, které nejsou jejich členy**

Tento bod z části souvisí s tím předchozím, protože pokud bychom připustili diktát politické strany státním orgánům, ocitli bychom se opět ve státě jedné politické strany, kde by chyběla tolikrát zmíněná volná soutěž a pluralita politických stran a stát by se ocitl mimo demokracii. Členství v politické straně je dobrovolné, člen strany může kdykoli ze strany vystoupit. Tuto možnost ukládá ZPolS v §3. Ukládat povinnosti jiným osobám může jen stát, je k tomu legitimizován, na rozdíl od politické strany. V případě ukládání povinností i jiným osobám by zastávaly moc státu a jejich jednání by kolidovalo i s předchozím znakem.

- **Strany a hnutí nesmějí být ozbrojeny a nesmějí zřizovat ozbrojené složky**

Strany nemohou zakládat ozbrojené složky, protože tuto úlohu sehrávají bezpečnostní sbory České republiky. Pokud by strany založily ozbrojené složky, porušily by tím §5 ZPolS a čl. 5 Ústavy, protože podle Ústavy strany musí respektovat demokratické principy a musí odmítat násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů a cílů. V tomto případě nezáleží na tom, zda členové strany mají zbraně zaregistrované a vlastní je řádně. Důležitá je zde organizace složek, a pokud žádné ozbrojené složky neorganizují, ve vlastnění zbraně jim nikdo nebrání.

- **Strany organizované na jiném než územním principu, například na pracovištích**

Politické strany mají povinnost fungovat na územním principu. Politická strana by tak měla a musí být otevřena všem občanům za jasně a srozumitelně určených pravidel pro přijetí. Tato pravidla zároveň musí být v souladu s demokratickými principy. Neutrálním principem organizace politické strany (její vnitřní struktury) je právě její princip územní. Politické strany se mohou ve svém programu především zaměřit na konkrétní okruhy záležitostí, kterým dávají jasnou prioritu, a pokusit se nalézt jejich řešení spravedlivě z pohledu vrstvy obyvatel, na kterou

se chtějí zaměřit, takže se stanou pro tuto vrstvu či skupinu obyvatel přitažlivějšími. Nemohou však žádnou vrstvu či skupinu reprezentovat tak, že zůstane uzavřena jiným.⁵⁹

Zákaz organizovat politické strany na pracovištích je výslovně uveden v ZPolS a byl to pravděpodobně důsledek předlistopadového režimu, a proto hned po revoluci bylo toto pravidlo zákonně zakotveno. Nejen obava z diktátu politické strany na poli pracovním je důvodem oddělení politické strany a pracoviště.

4.3 Porušování zákona hospodařením politických stran

Tradičním a nejčastějším důvodem neplnění hospodářských povinností je povinnost odevzdávat každoročně do prvního dubna poslanecké sněmovně výroční finanční zprávu o hospodaření strany. Tím má dojít k zprůhlednění finančních operací uvnitř i vně strany a její financování, které ukládá ZPolS. Podle NSS je výroční zpráva obsahující i zprávu auditora o účetní uzávěre nástrojem, který zaručuje transparentnost a otevřenost.⁶⁰ Pokud strana tuto povinnost poruší, může vláda podat návrh na pozastavení činnosti politické strany Nejvyššímu správnímu soudu. Aby se nesplnění povinnosti odevzdat výroční zprávu stalo důvodem k rozpuštění, judikoval ÚS opakovanost a trvalost této činnosti jako další nebo lépe řečeno závažnější způsob porušení zákonných povinností.⁶¹

K transparentnosti vedení účetnictví, financování a zamezení korupce má přispět i novela ZPolS, která podrobněji stanoví příjmy a výdaje ve výroční finanční zprávě, přibude povinnost dokládat financování volební kampaně. Dohlízejícím úřadem by nově měl být Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí.⁶²

4.4. Procesní kritéria

Procesní kritéria pro rozpuštění politické strany se nachází v §14 - §15 ZPolS, kdy stranu může rozpustit pouze Nejvyšší správní soud a návrh na rozpuštění podává vláda. Činí tak ve třicetidenní lhůtě od doby, kdy jí dojde podnět. Pokud tak vláda neučiní, může podat návrh na rozpuštění prezident, čímž nebere vládě možnost podat návrh i po skončení zákonné lhůty.

---

⁵⁹ ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. 86 s.

⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 6. dubna 2005, čj. Pst 2/2003 – 69.

⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 18. října 1995, sp. zn. Pl. ÚS 26/94.

⁶² *Hospodaření stran má být průhlednější* [online]. vlada.cz, 4. ledna 2013. Dostupné na <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/hospodareni-stran-ma-byt-pruhlednejsi-102270>.

Ve světle tématu této práce zde nebudou rozebrány aspekty dalších procesních podmínek pro jejich menší význam, naopak české judikatuře bude věnována celá příští kapitola, protože se jedná o jádro problematiky rozpouštění politických stran u nás. Následující kapitola, která se věnuje české judikatuře, ukáže, jakým způsobem následuje Nejvyšší správní soud ESLP, do jaké míry aplikuje ústavní limity a limity dle ZPolS, a to ve dvou judikátech, které se oba týkají rozpouštění Dělnické strany.

5. Česká judikatura k rozpouštění politických stran

Česká judikatura týkající se problematiky rozpouštění politických stran byla až do posledních let chudá, protože se týkala pouze rozpouštění stran na základě jejich opakovaného porušování zákona při hospodaření, jak je popsáno výše. Dále rozhodnutí NS o přechodu příspěvku na mandát v případě zániku politické strany⁶³ a konečně NSS zpřesnil §15 ZPolS, který se týká ochranné doby před volbami. V tomto druhém případě vznikly dva judikáty. První vztáhnul „celostátnost“ voleb i na doplňující senátní volby a druhý i na volby do Evropského parlamentu.⁶⁴ Nebyla ale žádná judikatura, která by se týkala rozpouštění na základě jejich nedemokratičnosti a porušování obecných principů na politickou stranu, které zakotvuje §4-5 ZPolS a které byly popsány v předchozí kapitole. To se změnilo v roce 2009 a 2010, kdy se NSS zabýval rozpouštěním Dělnické strany, nejdříve prvním vládním návrhem v roce 2009, který NSS zamítl a vytyčil mantinely pro rozpouštění politické strany a konečně druhým vládním návrhem, kterým došlo k rozpouštění Dělnické strany. O tom, jak NSS postupoval a jak následoval evropskou judikaturu a českou právní úpravu, pojednává následující kapitola.

5.1 První návrh ve věci rozpouštění Dělnické strany

5.1.1. Kořeny Dělnické strany

Dělnická strana byla zaregistrována dne 20. 12. 2002 a její členskou základnu tvořili zejména bývalý členové republikánských stran.

Dne 31. 5. 2003 byl zvolen předsedou strany Tomáš Vandas a v čele strany setrval až do rozpouštění DS Nejvyšším správním soudem a jako její bývalý předseda podal také stížnost k Ústavnímu soudu, který jedná jako druhá instance v případě rozpouštění politických stran.⁶⁵ Největší zlom v rámci pravicové profilace Dělnické strany byl rok 2007, kdy se otevřela neonacistickému proudu a navázala spolupráci organizacemi a hnutími jako Autonomní nacionalisté a Národní odpor, které nebyly nikde organizovány a již svým programem a účelem

---

⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 6. června 2006, sp. zn. Odo 344/2005.

⁶⁴ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 10. dubna 2007, sp. zn. Pst 12/2007 – 20, Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 22. července 2004, sp. zn. Pst 12/2003 – 48.

⁶⁵ BASTL, Martin. a kol. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011.156 s.

byly na první pohled pochybné.⁶⁶

NSS se otázkou těchto organizací zabýval, protože prokázání spolupráce DS s Národním odporem (NO) nebo Autonomními neonacisty (AN) byla klíčové pro rozpuštění DS, při prokázání spolupráce by totiž Dělnická strana porušila výše zmíněná kritéria pro rozpuštění, protože obě dvě hnutí potlačují rovnoprávnost a práva občanů, a to nedemokratickými prostředky. Proto jsou jejich popis a činnost krátce shrnuty i zde.

Národní odpor

„Národní odpor je neregistrovaná radikální neonacistická organizace a důležitá součást krajně pravicových hnutí. No je fakticky synonymem pro neonacistickou scénu v ČR.⁶⁷ NO se stal „vůdčí silou české militantní ultrapravice na přelomu tisíciletí. Její členové vytvořili násilnická komanda, která cíleně vyrážela do ulic napadat protivníky.“⁶⁸

Autonomní neonacisté

Autonomní neonacisté vznikli za účelem obrody nacistického hnutí a nejsou pevně napojeni na žádnou organizaci, což skýtá určité výhody, a těmi jsou hlavně autonomie. *„Pokud neexistuje organizace, nemůže být logicky zakázána. Nevázanost umožňuje více volnosti a kreativity v aktivitách a přináší podstatnou a potřebnou anonymitu.“⁶⁹*

Významným mezníkem v historii strany se stal 17. listopad 2008, kdy proběhla demonstrace v severočeském Janově. Tento den se původně nahlášená pokojná demonstrace změnila v tzv. bitvu o Janov, kdy se střetli příznivci DS, NO a Autonomních nacionalistů s policií, která je oddělovala od romských bytů a Romů, kteří zorganizovali protiakci.⁷⁰ Tento a další podněty popsané dále byly hlavním impulsem vlády, která již pár dní po pochodu

---

⁶⁶ MAREŠ, Miroslav, VEJVODOVÁ, Petra. *Hospodaření stran má být průhlednější* [online]. rexter.cz, 7. listopadu 2010. Dostupné na <http://www.rexter.cz/delnicka-strana-profil-ceske-pravicove-extremisticke-strany/2010/11/07/>.

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348. odst. 31.

⁶⁸ MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Blansko: Barrister & Principal a Centrum strategických studií, 2003. 489 s.

⁶⁹ VEJVODOVÁ, Petra. *Autonomní nacionalismus* [online]. rexter.cz, 1. listopadu 2008. Dostupné na <<http://www.rexter.cz/autonomni-nacionalismus/2008/11/01/>>.

⁷⁰ MAREŠ, Miroslav. *Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany* [online]. rexter.cz, 7. listopadu 2010. Dostupné na <<http://www.rexter.cz/delnicka-strana-profil-ceske-pravicove-extremisticke-strany/2010/11/07/>>.

na Janov, stalo se tak 24. 11. 2008, na základě §15 ZPolS podala návrh na rozpuštění Dělnické strany. V návrhu vláda shrnula, čím je Dělnická strana a jaký je její program, kterého se lze dočíst ve stanovách strany. Dále návrh obsahuje argumentaci, proč má být Dělnická strana rozpuštěna a která se dělí na několik témat.

5.1.2. Vládní návrh na rozpuštění DS

1. Stěžejní v argumentaci bylo prokázat propojení Dělnické strany a výše zmíněných radikálních organizací. Argument vlády podpořila i zpráva Policie ČR, kde Policie potvrdila spolupráci Dělnické strany s NO a AN a zmínila také povahu všech třech hnutí jako příbuznou ultranacionalistické scéně. Bohužel ale vláda propojení s Národním odporem v návrhu zmínila, ale dál nerozvedla, což se v závěru ukázalo jako fatální chyba, protože byť NO i AN extremistické jsou, je nutné prokázat napojení Dělnické strany nebo jejích členů na tyto hnutí.

3Návrh Vlády České republiky na rozpuštění Dělnické strany ze dne 24. 11. 2008.⁷¹

2. Dalším důležitým bodem bylo prokázat Dělnické straně její nedemokratické cíle, které měly vyústit až v odstranění demokratického zřízení státu. Jako důkaz vláda předkládá prohlášení Dělnické strany na svých webových stránkách ze 17. října 2008⁷²: vláda se v tomto bodě snažila prokázat rozpor s výše popsáním §4 ZPolS.

3. DS porušila §5 ShromZ, kdy neoznamovala konaná shromáždění příslušnému úřadu a během shromáždění musela zasáhnout Policie ČR.

Vláda v tomto podání bohužel neunesla důkazní břemeno, ani břemeno tvrzení, které na ní v řízení před NSS leží, a pro své tvrzení neměla dostatek důkazů. Například neprokázala vůbec existenci Národního odporu, natož jeho činnost. Na místě by bylo, pokud by vláda požadovala menší zásah do sdružovacího práva například v podobě pozastavení činnosti, ale rozpuštění politické strany je ze strany soudu věnován větší a přísnější přezkum. Vláda podcenila význam vážnosti situace a nepřipravila svůj návrh precizně, i po několika vyzvání soudu nebyla schopná

---

⁷¹ *Návrh Vlády České republiky na rozpuštění Dělnické strany* [online]. nssoud.cz, 24. listopadu. 2008. Dostupné na <http://www.nssoud.cz/dokumenty/navrhRizeni/Navrh_vlady_CR.pdf>.

⁷² *Ministerstvo vnitra podalo návrh na zrušení Dělnické strany* [online]. ihned.cz, 5. listopadu 2008. Dostupné na <<http://zpravy.ihned.cz/politika/c1-29933030-ministerstvo-vnitra-podalo-navrh-na-zruseni-delnicke-strany>>.

doplnit důkazy, o které svoje tvrzení opře, proto soud rozhodl tak, že návrh zamítl.⁷³

Podle Šimíčka ale rozsudek Dělnická strana I (tedy v případě prvního návrhu na rozpuštění DS) byl právně důležitější než v případě druhého návrhu, protože v něm vytyčil mantinely, ve kterých se mají strany pohybovat, co je ještě v toleranci a co už je „přes čáru“. Soud v prvním rozsudku poprvé opřel rozpuštění politické strany o čtyři podmínky, které musejí být bezpodmínečně splněny, a tím i muštr, čeho se strany mají zdržet.⁷⁴ Jednotlivé podmínky jsou rozvedeny až v následující kapitole, tedy v druhém vládním návrhu, kdy vláda podle NSS své břemeno tvrzení a břemeno důkazní unesla, nicméně první rozsudek ve věci Dělnické strany vytyčil základní mantinely, při jejichž porušení je důvod k rozpuštění politické strany:

- a) Politická strana se chovala protiprávně,
- b) toto protiprávní chování je straně přičitatelné,
- c) pro demokratický právní stát dostatečně představuje riziko bezprostřední hrozby,
- d) zásah do práva sdružovat se v politických stranách je přiměřený sledovanému cíli, tak aby nebyla narušena proporcionalita mezi tímto právem a zájmem společnosti na ochraně jiných hodnot⁷⁵

5.2. Druhý návrh ve věci rozpuštění Dělnické strany

Protože si vláda uvědomila svoje pochybení a protože si byla vědoma toho, že jednání DS přiosťruje, podala v pořadí druhý návrh na rozpuštění této strany. Stalo se tak 17. 9. 2009⁷⁶ a na rozdíl od prvního podání se nechala zastoupit advokátem, a to Tomášem Sokolem, který se již v minulosti snažil o rozpuštění jiné politické strany, a to KSČM.⁷⁷ Dělnická strana se zastoupit opět nenechala, a v tomto případě toto počínání bylo fatální chybou, tentokrát z pohledu Dělnické

---

⁷³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. března 2009, čj. Pst 1/2008 – 66.

⁷⁴ MACHÁČEK, David. *Rozsudek jako stigma* [online]. respekt.cz, 21. února 2010. Dostupné na <<http://respekt.ihned.cz/c1-40617770-rozsudek-jako-stigma>>.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. března 2009, čj. Pst 1/2008 – 66.

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348.

⁷⁷ ŠŤASTNÝ, Jiří. *Jste jako fašisti, napsal před 20 lety prokurátor Sokol komunistům* [online]. idnes.cz, 17. dubna 2010. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/jste-jako-fasisti-napsal-pred-20-lety-prokurator-sokol-komunistum-p9e-domaci.aspx?c=A100414_151230_domaci_js>.

strany. Návrh vlády je tentokrát mnohem preciznější, delší a lépe zvládla i osvědčení svých tvrzení.⁷⁸

Nejdřív krátce k problematice zastupování státu advokátem

K této otázce se vyjádřil Ústavní soud, protože je nasnadě otázka, proč by si stát měl najímat advokáty, když má pro tuto činnost ve svých personálních řadách finančně a odborně zajištěný aparát. Soud zde podmínil zastupování státu advokátem restriktivním výkladem, a to tak, že ve zcela výjimečných případech je zastupování možné jako výjimka potvrzující pravidlo, protože přenášení hájení státu na soukromý subjekt je neúčelné, a to pochopitelně hlavně z finančních důvodů. Zastoupení Tomášem Sokolem byl velmi prozíravý tah ze strany vlády, nejen pro jeho obrovské zkušenosti, ale také jméno, které i neprávňě vzdělaná populace považuje za „právní celebritu“. Kdy jindy učinit výjimku z pravidla než tehdy, když i rozpuštění politické strany je velkou výjimkou v Čechách i v celé Evropě a když se první pokus o rozpuštění DS bez zastoupení advokátem shledal s neúspěchem.⁷⁹

---

⁷⁸ FOUKALOVÁ, Kristýna, MOLEK, Pavel. Dělnická strana – rozpuštění politické strany ve třech dějstvích. *Soudce*, Praha: Havlíček Brain team, 2010, č. 10, s. 21-29.

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. září 2010, sp. zn. III. ÚS 1180/10.

5.2.1. Jednotlivé body druhého návrhu

Bod 1

V úvodu návrhu vláda uvádí, že je přesvědčena, „že *Dělnická strana díky svému chování naplnila skutkové podstaty odůvodňující její rozpuštění, takže podání tohoto návrhu není z hlediska navrhovatele projevem jeho zájmu, ale realizací jeho zákonné povinnosti bránit hodnoty chráněné ústavou této země a běžnými zákony.*“⁸⁰ Uvádí proto obecná kritéria pro rozpuštění politické strany, tedy porušování čl. 5 Ústavy, §4 ZpolS. (viz výše). Jako svoje vodítko navrhovatel uvádí rozhodnutí soudu o prvním návrhu, kdy soud určil, že politická strana může být rozpuštěna na základě splnění několika podmínek: „*Důvod k rozpuštění politické strany tedy vyplývá z kumulativního splnění několika podmínek: 1) zjištěné chování politické strany je protiprávní, 2) je této straně přičitatelné, 3) představuje dostatečně bezprostřední hrozbu pro demokratický právní stát a 4) zamýšlený zásah je přiměřený sledovanému cíli, tzn., není narušena proporcionalita mezi omezením práva sdružovat se v politických stranách a zájmem společnosti na ochraně jiných hodnot.*“, a dále pak, že „*zamítavé rozhodnutí o návrhu na rozpuštění politické strany nevylučuje podání jiného návrhu na rozpuštění stejné politické strany v budoucnu.*“⁸¹ Svým tvrzením o porušení Ústavy a zákonů vláda usiluje o splnění první podmínky.

Tak jako se soud inspiroval judikaturou ESLP, poučila se z ní tentokrát i vláda a snažila se prokázat i problematiku „přičitatelnosti“ (přičitatelnost jako důležitý princip pro rozpuštění politických stran přejal z rozhodnutí ESLP a NSS v prvním rozhodnutí o osudu Dělnické strany), kdy jednání jejich představitelů a členů je přičitatelné straně jako celku. O přičitatelnost nepůjde v případě, že se strana, a to hlavně její vrchní představitelé od jednání řadových členů distancují. Ale to DS neudělala a jednání těchto členů se naopak těšilo podpoře.⁸² Zde se dá vhodně aplikovat rozhodnutí Refah Partisi (viz výše), kde toto pravidlo poprvé z úst ESLP zaznělo. Tímto bodem vláda poukazuje na druhou podmínku.

---

⁸⁰ *Zveřejněný návrh vlády na rozpuštění dělnické strany* [online]. nssoud.cz, 17. září 2009 Dostupné na <http://www.nssoud.cz/main.aspx?cls=art&art_id=404>.

⁸¹ Tamtéž

⁸² Tamtéž

Bod 2

V druhém bodě návrhu vláda tvrdila porušení §4ZPolS, tedy tvrdila, že Dělnická strana svým jednáním ohrožovala mravnost, veřejný pořádek nebo práva a svobody občanů. I zde se vláda inspirovala judikaturou ESLP, a to rozhodnutím Hashman a Harrupová vs. Spojené království: *“chování, které porušuje mravnost je chování, které je spíše špatné než dobré podle mínění většiny současných spoluobčanů dotyčného.”*⁸³ Dále vláda tvrdí, že Dělnická strana zasahuje do práv a svobod jiných tím, že svými projevy pomlouvá a uráží určité skupiny obyvatel, hlavně menšiny. Strhává tak ostatní občany k negativnímu přístupu a odporu k těmto menšinám. Při tomto „nabalování“ větší základny přívrženců ohrožuje demokracii právě tím, že postup je účelový a nabírá na obrátkách. Tyto aspekty přiměly vládu k tomu, že činy jsou již bezprostředně ohrožující demokratický systém v ČR.⁸⁴ Tím se navrhovatel snaží prokázat nedemokratické jednání strany a hlavně bezprostřednost hrozby, a také splnění třetí podmínky.

Jako nejdůležitější a nejnebezpečnější bod ale vláda vidí samotné činnosti Dělnické strany, a to svolávání pochodů, demonstrací, které končily až rozeznáním Policíí ČR. Strana totiž veřejně napadala slovním projevem menšiny, ať už z rasových nebo jiných diskriminačních důvodů a v některých případech slova přešla k fyzickému násilí. To vše na území České republiky (Janov, Přerov...), na akcích DS a vůči občanům České republiky.⁸⁵

Další činností strany je propaganda její ideologie. Dělnická strana se jak v jí uznávané a uctívané ideologii, tak v používání své symboliky, opírá především o nacionální socialismus, který tak nechvalně proslul ve 2. světové válce, a moderní neonacismus. Dělnická strana se také nikdy veřejně (ani soukromě) nedistancovala od nacistické, resp. neonacistické ideologie, ani ji nikdy neodsoudila. Takovéto vymezení samo o sobě není povinností politické strany. Podstatné je, že ve svém životě a v každodenní činnosti Dělnická strana vyjadřovala sympatie osobám, které byly za podporu nebo propagaci hnutí, vyznávajícího ideologii v rozporu s úctou k lidským právům stíhány.⁸⁶ Vláda i v druhém návrhu poukazuje na spolupráci s organizacemi jako je

---

⁸³ *Zveřejněný návrh vlády na rozpuštění dělnické strany* [online]. nssoud.cz, 17. září 2009. Dostupné na <http://www.nssoud.cz/main.aspx?cls=art&art_id=404>.

⁸⁴ Tamtéž

⁸⁵ Tamtéž

⁸⁶ Tamtéž

Národní odpor a Autonomní nacionalisté, ale tentokrát ve svém návrhu dokládá existenci Národního odporu a existenci spolupráce s Dělnickou stranou, které jí v prvním návrhu chyběly.

Bod 3

V třetím bodě se vláda zaměřila na program, stanovy a projevy Dělnické strany. Poukazuje na naplnění § 4 ZpoIS a porušení Ústavy, protože Dělnická strana ve svém programu popírá základní demokratické principy, které Ústava zaručuje. Dále navrhovatel zmiňuje problém „určování národnosti“, protože v podání Dělnické strany je rasistické a xenofobní a mimo veškerou pochybnost je tedy cílem této části programu odstranění jednoho ze základních demokratických principů státu, a to rovnosti občanů. Už samotný požadavek takového postupu je porušením Ústavy a předmětných ustanovení Listiny.⁸⁷ Další body programu DS se například dotýkají problematiky přistěhovalectví, zavedení domovského práva, prohlašují homosexualitu za úchylnku. Vláda tento program považuje za nesnášenlivý vůči menšinám, který vybízí v určitých bodech k násilí proti nim.

Bod 4

Ve čtvrtém bodě vláda uvedla jednotlivé charakteristiky představitelů Dělnické strany.⁸⁸

Ve čtvrté části vláda hlavně poukazovala na symboliku stran, kterou vláda shledává více než podobnou s nacistickou symbolikou, hlavně co se týče ochranných sborů DS (Viz obrazová příloha č. 1)

Bod 5

V pátém bodě navrhovatel shrnuje všechny body, a důslednou argumentací sleduje naplnění všech podmínek. Čtvrtá podmínka zatím nebyla vysvětlena. Vláda poukazuje (rozsudek) na nebezpečí, které Dělnická strana znamená pro demokratický systém ČR a po shrnutí všech ostatních tří podmínek je zásah raritní, ale přiměřený, protože podle tvrzení vlády se Dělnická strana snaží o likvidaci demokracie v České republice a stejně jako představovala NSDAP

---

⁸⁷ Tamtéž

⁸⁸ Tamtéž

za Hitlera hrozbu pro Německo, kdy vládnoucí strana vyvolala druhou světovou válku, z historického hlediska preventivní zásah je zcela proporcionální k bezprostřední hrozbě, kterou DS představuje.⁸⁹

Ve vyjádření proti návrhu vlády argumentovala DS tím, že neporušuje základní principy státu, že se naopak snaží „*demokracii rozšířit a svobody občanů zachovat a prohloubit.*“⁹⁰ Zdůraznila, že zdrojem veškeré moci ve státě je lid a politická strana má právo na svobodu projevu, má právo na volnou politickou soutěž, aj. Vyjádření ale připomínalo boj trpaslíka s obrem, protože politická strana nemá možnost opatřovat důkazy stejně jako vláda. Byť se pohybuje na hraně mezi subjektem soukromého práva a veřejného práva, jak bylo uvedeno v první kapitole, takové pravomoci, jako má vykonavatel veřejné moci, nemá. Dalším důvodem pro neúspěch lze spatřit v nezastoupení Dělnické strany advokátem.

Procesním otázkám zde nebudeme věnovat pozornost. Jen krátce soud řešil otázku příslušnosti, kterou následovala námitka *rei iudicate*,⁹¹ Dále se Soud vyjádřil k důkazům a tvrzením.⁹² Pokud se jedná o skutečnosti a události, které se v minulosti staly a jsou skončeny a vláda v prvním řízení neprokázala jejich rozpor se zákonem, vztahuje se na ně překážka věci rozhodnuté. Na druhou stranu, pokud se jedná o události a skutečnosti, které ještě neskončily, může soud posuzovat jejich činnost i po pravomocném rozsudku z prvního řízení. To ale platí jen v případě, kdy by je soud zkoumal samostatně, protože „*skutečnosti, týkající se předchozího období, proto nejsou brány v potaz samostatně, nicméně jsou zohledněny v rámci současného kontextu, jelikož pouze tak se lze dobrat k prokázání vývoje a tendence případné spolupráce těchto dvou subjektů*“⁹³

5.3. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

I soud ve svých závěrech zohlednil 4 podmínky rozpuštění politických stran a následoval tím svoji judikaturu i judikaturu ESLP: protiprávnost činu, přičitatelnost, bezprostřednost hrozby a proporcionality.

---

⁸⁹ Tamtéž

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17.2. 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348.

⁹¹ Tamtéž

⁹² Tamtéž s. 214

⁹³ Tamtéž s. 218

5.3.1. K protiprávnosti činů

soud konstatuje, že v řízení bylo prokázáno, že program DS je proti základním lidským právům, popírá menšiny, je rasově zaujatý, podněcuje k nesnášenlivosti a nenávisti. Tyto postoje DS deklaruje ve svém stranickém tisku a jiných periodikách.⁹⁴ Soud hodnotil projevy strany po březnu 2009 a neshledal ani pokus o změnu v rétorice DS. NSS se vyjádřil například k tvrzení DS o homosexualitě jakožto úchylce, kdy konstatuje, že v dnešní společnosti je tento názor nepřijatelný a xenofobní. Dále soud zmiňuje i snahu DS o potírání menšin ať už z rasového či etnického hlediska, která je v rozporu s Ústavním pořádkem ČR. V kapitole, která byla věnována jednotlivým aspektům práva shromažďovacího, byly uvedeny podmínky pro to, aby shromáždění bylo zakázané. Z výše uvedeného výroku soudu je patrné, že Dělnická strana všechny podmínky naplnila. Shromáždění byla veřejná, opora v zákoně byla navrhovatelem prokázána, stejně jako ochrana lidských práv a hodnot, ochrana veřejného pořádku a mravnosti.⁹⁵

Soud zde nerozhodl na základě toho, že veřejná debata o homosexualitě, přistěhovalectví, emigrantech nebo dokonce kritizování určitých obyvatel v rámci činností spojených s těmito tématy, je nezákonná. Ba naopak, jedná se o svobodu projevu. Nelze ale „třídít“ obyvatele na základě jejich orientace nebo národnosti, a z toho jim diktovat jejich práva a povinnosti nebo je dokonce ohrožovat násilím. (rozhovor david)

Soud tento bod uzavřel tím, že DS porušuje §4 písm. a, c ZpoIS. A směřuje k odstranění demokratických základů státu. Podle Soudu k tomuto směřuje i svojí programovou podobností a symbolikou s německým nacionálním socialismem, který je totalitní ideologie, která nemá s demokracií nic společného. Tím se DS dopustila porušením Ústavy článku 9 odst. 2 a §4 písm. a) i d). Soud dále poukázal na fakt, že DS přispěla k sjednocení celého pravicově extremistického křídla v České republice právě svou spoluprací s radikálními neonacistickými hnutími a *„nezřídka při prosazování svých cílů ani násilí, toto násilí svou činností cíleně vyvolává a zároveň veřejně schvaluje a oslavuje násilí páchané svými členy a sympatizanty. Tento postoj DS je zřejmým porušením jedné z ústavních povinností politických stran (článek 5 Ústavy) a naplňuje tak § 4*

---

⁹⁴ Tamtéž odst. 211

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348.

*písm. a) Zákona.*⁹⁶

V tomto bodě Soud zmínil i důležitost svobody projevu, jako právo vyjadřovat se na veřejnosti, i když je projev kontroverzní nebo pobuřuje a jakákoli skupina lidí se s ní neztotožňuje.⁹⁷ Na druhé straně určil i její meze, protože DS tuto kontroverznost převedla do podněcování k násilí, diskriminaci a nedržela se pouze mluveného slova, ale v rámci totalitních praktik i jednala.⁹⁸ Zde lze sledovat i rozdíl mezi slovem extremismus a radikalismus. Extremismus je politologický pojem a ne právní, takže extremistu trestně stíhán za svoje výroky být nemůže, na druhou stranu, extremistu spojený s radikálním hnutím už převádí mluvené slovo do praxe, jedná, takže až zde dochází k protiprávnosti.⁹⁹

5.3.2. K přičitatelnosti činu

Jednalo se o přičitatelnost projevů jednotlivých hierarchicky níže postavených představitelů DS a nečlenů, ale sympatizantů DS. Tyto projevy DS zveřejňovala ve svých stranických médiích, tudíž nejen, že se od nich nedistancovala, ale ztotožnila se s nimi.¹⁰⁰ Přičitatelnost příznivců strany je ale velmi diskutabilní, protože v rozsudku Refah Partisi zaznělo, že chování je přičitatelné v případě předáků strany kdykoli a jejich lokálních členů, pokud se od nich strana nedistancuje. Jde ale o to, že NSS zde bral jako bernou minci chování nečlenů, byť přívrženců strany. Úkolem nebo lépe povinností strany ale není sledování každého projevu nebo činu těchto sympatizantů. Nemůže se proto od nich ani distancovat. NSS se ale s tímto problémem vypořádal, protože v řízení bylo prokázáno, že DSS úzce spolupracovala s organizacemi, jejichž jednání stojí mimo zákon. Konkrétně prokázala propojenost mezi DS a NO. Vyjadřovala svoji podporu například umístěním konání akcí NO na svých webových stránkách a někteří členové DS na akcích NO i vystupovali.¹⁰¹

V odstavci 415 ale NSS zároveň stanovil určitou hranici proto, aby jednání (tady míněno články DS na webu NO) skupiny, která se těší podpoře Dělnické strany, bylo vždy přičitatelné.

---

⁹⁶ Tamtéž s. 629

⁹⁷ Tamtéž s. 634

⁹⁸ Tamtéž s. 638

⁹⁹ SMOLÍK, Josef. Slovenská neparlamentní krajní pravice: politické organizace a strategie. *Politologická revue*, Praha: Česká společnost pro politické vědy, 2010, XVI, č. 1, s. 29-52. ISSN 1211-0353.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17.2. 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348.

¹⁰¹ Tamtéž. odst.614

Děje se tak konkrétně v případě, kdy DS často a systematicky publikovala své články na webu extremistického NO. Je to logické, DS tak díky tomu musí mít přehled o obsahu webových stránek a nelze se tak vymlouvat na to, že nemůže sledovat vše, co přívrženci strany činí. Soud tedy shledal, že přičitatelnost protiprávního jednání DS byla prokázána.

5.3.3. K bezprostřednosti hrozby

Soud zde zohlednil princip prevence, kdy stát nemusí čekat až do chvíle, kdy politická strana získá většinu v parlamentu nebo se chopí moci. Riziko ale NSS vidí v destabilizaci stávajícího politického systému, byť na lokální úrovni.¹⁰²

DS podle NSS tohoto rizika dosáhla právě tím, že se od určitých událostí nedistancovala (Janov) a hlásila se k nim. Podle ESLP je ale nutné dodržet „timing“, to znamená, že nejde jen o to, že se strana hlásí k násilí nebo ho současně koná, ale musí jít o takovou eskalaci násilí a nedemokratického chování, že je zde reálná hrozba, že svůj destabilizační postoj strana přemění na realitu. Důležité je, že strana musí být parlamentní, tudíž má opravdu možnost reálně ovlivnit a změnit stávající systém, nemůže se jednat o stranu, která dostatečný počet mandátů nemá, protože taková strana nemá na politiku a systém tak velký vliv.¹⁰³

NSS dovedl, že strana bezprostředně demokracii ohrožovala, protože se snažila o destabilizaci poměrů násilím, byť na lokální úrovni. Stačilo ale toto tvrzení soudu? Bezprostřednost jednání se v tomto bodě dá prokázat dvěma způsoby, které v kumulaci logicky museli přimět soud k tomuto závěru. Za prvé jako prevenci před získáním mandátů, a tím získání faktického vlivu na zákonodárství, a to především projevy jednotlivých poslanců v PS, kterými vlastně dochází k jasné legitimizaci tohoto jednání, které by ve své podstatě mohlo reálně ohrozit svými postupy demokracii u nás. Za druhé soud vidí celkovou vysokou provázanost mezi jednotlivými členy a stoupenci, která už přesahuje lokální působení a vystupuje na celém území.¹⁰⁴ I zde NSS následoval judikaturu ESLP, a to judikát Refah Partisi, který umožňuje státu „likvidaci“ strany, pokud se hrozba může stát reálnou. Takzvaný „timing za pět dvanáct“. Bezprostřednost a intenzita v rámci následujícího bodu proporcionality byla pro NSS nejvíce

---

¹⁰² FILIP, J., SVATOŇ, J. Státověda. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 133 s.

¹⁰³ *Rozpouštění politických stran* [online]. nssoud.cz, 6. ledna 2009. Dostupné na <http://www.nssoud.cz/Rozpousteni-politickyh-stran/art/548?tre_id=193>.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348.

komplikovaná a její dovození bylo nejsložitější. Stala se nejpalcivějším a nejtěžším bodem, kterým se musela zabývat a který musela obhájit a straně prokázat. Senát viděl DS kromě velkého rizika na lokální úrovni jako „monopolní platformu“ pro ostatní pravicově extremistická hnutí.¹⁰⁵

5.3.4. K proporcionalitě

„V souladu se zásadou proporcionality musí být zásah do práva sdružovat se v politických stranách přiměřený sledovaným legitimním cílům“¹⁰⁶. Jak bylo ve druhé kapitole uvedeno, zásah do práva sdružovacího, konkrétně vtažené do sdružování v politických stranách, musí být na základě intenzivního porušování demokratických a právem chráněných hodnot, tímto porušováním proto není ojedinělé, nahodilé či jiné porušení menšího rozsahu. Intenzita se musí rovnat výsostného práva sdružovat se, jakožto základního lidského práva.¹⁰⁷ Zároveň je nutné si uvědomit, že rozpuštěním PS jí sebereme její politické právo, kterým je usilovat o státní moc.¹⁰⁸ „Obecná právní zásada říká, že než zvolíte krajní řešení, musíte si odpovědět, jestli má, nebo nemá alternativu. A to platí v právu a obecně také pro každého, kdo má moc a může ji uplatnit.“¹⁰⁹

DS namítala porušení svobody projevu, ale NSS se přiklonil k čl. 17 Úmluvy, kde je zákaz toto právo zneužívat.(viz výše). Protože ale namítané porušení svobody projevu uváděla v případech, kdy svým projevem porušovala nebo ohrožovala svobody a práva jiných, nemůže ochranu ústavně zaručených práv požadovat. NSS velmi trefně označil DS jako stranu, „*která hrála politickou hru násilně a s nacionálně socialistickými kartami, musí počítat s tím, že v případě návrhu na její rozpuštění jsou tyto karty Černým Petrem, s nimiž nelze vyhrát.*“¹¹⁰ se dále zabýval možností pozastavit činnost této strany, jakožto mírnější prostředek postihu. Shledal ji ale nedostatečnou, protože strana neměla z dlouhodobého hlediska sebemenší vůli k tomu svoje postoje změnit, rozvázat spojení s extremistickými hnutími.

---

¹⁰⁵ MACHÁČEK, David. *Rozsudek jako stigma* [online]. respekt.cz, 21. února 2010. Dostupné na <<http://respekt.ihned.cz/c1-40617770-rozsudek-jako-stigma>>.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348. odst. 652.

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348. odst. 661.

¹⁰⁹ MACHÁČEK, David. *Rozsudek jako stigma* [online]. respekt.cz, 21. února 2010. Dostupné na <<http://respekt.ihned.cz/c1-40617770-rozsudek-jako-stigma>>.

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348.

Soud tedy shledal proporcionalitu zásahu ze strany státu jako dostatečnou, a vyplnil tak poslední obrázek mozaiky, kterou složil všechna čtyři kritéria požadovaná pro rozpuštění Dělnické strany. Díky tomu, že NSS následoval tato kritéria, je zřejmé, že se nemálo inspiroval či spíše do puntíku následoval judikaturu ESLP, tímto krokem je více než pravděpodobné, že předejde tomu, aby se v případě toho, že se Dělnická strana k ESLP obrátí, vyvaroval vyhovění Dělnické straně, a tím pádem pochybení českého soudnictví pro porušení Úmluvy.

Ačkoli jsou rozsudky v Čechách psány často nesrozumitelným jazykem, plné složitých právních obrátů a konstrukcí, rozsudek „Dělnická strana II“ je lidsky a věcně napsaný judikát.¹¹¹ Soudci svojí argumentací zašli totiž dál než jen rozsudek, který směřuje vůči DS, ale jako vodítko, které co nejsrozumitelnějším jazykem dává na vědomí všem, co udělala DS špatně a čeho by se měly vyvarovat další strany. Zašel ale ještě dál. Je to zpráva pro všechny občany naší země, že demokracie a lidská práva jsou v našich rukách, protože když my budeme podporovat nedemokratické strany, strany budou vznikat a existovat.

5.4. Ústavní stížnost proti rozhodnutí NSS a stížnost k ESLP

Dělnická strana podala podle svého ústavního práva stížnost proti rozpuštění své strany k Ústavnímu soudu České republiky. Podle ÚS Nejvyšší správní soud detailně rozebral a řádně vyargumentoval jednotlivé aspekty toho, proč Dělnickou stranu rozpustil a reagoval tak na argumenty DS, které stížností předložila. DS ve své stížnosti nevznesla nové námítky, nové argumenty, opakovala se ve všem, co uvedla již při řízení o rozpuštění, na což NSS reagoval tím, že na všechny protiargumenty jen odkázal na rozsudek o rozpuštění a smetl tak tvrzení DS ze stolu. Podle ÚS byla během řízení před NSS respektována všechna práva na spravedlivý proces, neshledal žádné namítané procesní vady, ani překážku věci rozhodnuté. O překážku věci rozhodnuté ani jít nemohlo, protože vzhledem k tomu, že vláda neunesla svoje břemena, tedy ani důkazní, ani tvrzení, soud se danými skutečnostmi komplexně vůbec nezabýval. Nelze proto spatřovat v řízení o rozpuštění DS „hon na čarodějnice“, jak ho nazvala DS ve své stížnosti. ÚS se ztotožnil s argumenty a výroky NSS a stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou.¹¹²

---

¹¹¹ RUČKA, Ondřej. *Rozsudek "Dělnická strana II" a zrušení KSČM* [online]. nssoud.cz, 23. února 2009. Dostupné na <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/1911-rozsudek-delnicka-strana-ii-a-zruseni-kscm>>.

¹¹² Usnesení ústavního soudu ze dne 27. května 2014, sp. zn. Pl. ÚS 13/10.

Tomáš Vandas podal také stížnost pro porušení Úmluvy k Evropskému soudu pro lidská práva, takže druhý rozsudek ve věci Dělnické strany měl být přezkoumán i na evropské úrovni. NSS ale důsledně následoval judikaturu ESLP, dodržel prokázání čtyř kritérií pro rozpuštění politické strany. Bylo proto nepravděpodobné, aby zde porušení Úmluvy deklaroval, ale alespoň by přibylo další rozhodnutí v této oblasti, které by přispělo ještě k jasnějšímu výkladu této problematiky a postavilo konceptu rozpouštění politických stran nejen u nás pevnější základy. ESLP ale v tomto případě ani samotné porušení Úmluvy nemusel řešit. DS totiž nereagovala na stanovisko vlády k odůvodněnosti a přijatelnosti stížnosti, a to i přesto, že ESLP stranu upozornil, jaké procesní důsledky jejich nečinnost může přinést. Vzhledem k tomu, že proti tomuto usnesení ESLP není opravný prostředek, můžeme považovat kauzu Dělnické strany za uzavřenou.¹¹³

---

¹¹³ Kancelář vládního zmocněnce. *Tiskové prohlášení Ministerstva spravedlnosti k rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Dělnická strana a Tomáš Vandas proti České republice* [online]. portal.justice.cz, 9.dubna 2013. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=328497>>.

6. Koncept rozpouštění politických stran

6.1 Účinnost a nedostatky

Koncept rozpouštění politických stran je ve světle předchozích kapitol výrazným zásahem do politických práv. Měl by fungovat jako ultima ratio, protože by stát měl nejdříve použít méně restriktivní kroky, jako je například pozastavení činnosti, které umožňuje i český právní řád. Pozastavení činnosti může být do jisté míry i účinnější, protože se tím tak předejde založení strany nové (k čemuž v případě Dělnické strany i došlo).

Rozpuštění nebo mírnějšímu pozastavení by měla předcházet zejména politická debata mezi navrhovatelem návrhu o rozpouštění, tedy vládou, a dotyčnou stranou. Předmětem této debaty by měl být požadavek vlády o zanechání nezákonné činnosti nebo úprava programu a stanov politické strany, pokud její dosavadní chování nesměřovalo k upuštění od nezákonného jednání. Pokud ale strana tuto debatu odmítá a prosazuje své názory nadále a tyto názory a jednání jsou v rozporu s ústavou dané země, tedy se základními právy, je rozpouštění politické strany důležitým nástrojem demokratického zřízení státu. Stát se tak brání před hrozbou totalitních režimů, které by se snažily o likvidaci demokracie a ústavních hodnot.

*„Organizace občanů, spojených do podoby státu za účelem lepšího standardu žití a přežití,“*¹¹⁴ tj. definice státu. Tuto organizaci občanů je stát povinen chránit, chránit hodnoty, morálku a veřejné blaho společnosti. Protože si občané volí své zástupce, tedy dávají zelenou vzniku politických stran, musí zde fungovat otevřená politická debata, férový boj mezi jednotlivými politickými stranami a politické strany musí ctít demokratické zásady, na kterých stát stojí. Politické strany mají možnost ovlivňovat režim ve státě, a tím chod státu jako celku.¹¹⁵ Musí proto respektovat základní zásady, práva a svobody, na kterých ten stát stojí. Pokud tomu tak není, je stát povinen zasáhnout a zjednat pořádek. Musí se bránit a musí bránit demokracii. Tomuto konceptu se říká „obranschopná demokracie“ a uznal ho ve své judikatuře i ESLP. Ten považuje tuto koncepci za legitimní cíl, jehož naplnění dovoluje státům v přiměřených mezích

---

¹¹⁴ ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. 26 s.

¹¹⁵ Rozsudek ESLP ze dne 3. února 2005 ve věci Partidul Comunistilor (Nepeceristi) a Ungureanu proti Rumunsku, sp. zn. 46626/99, bod 44 a SKST, Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 30. ledna 1998 ve věci Spojená komunistická strana Turecka a ostatní proti Turecku, sp. zn. 19392/92, bod 25.

omezit práva zaručená v EÚLP za účelem ochrany demokracie.¹¹⁶ Rozpuštění politických stran je bezesporu prostředek, který brání a chrání občany i stát jako celek.

Na druhé straně i tento krok má v českém právní řádě svá úskalí. Je jimi například nulová úprava politických stran jakožto nástupnických organizací. *“Ministerstvo vnitra by mohlo odmítnout registraci politické strany, jestliže by došlo k závěru, že jde o nástupnickou organizaci politické strany rozpuštěné z důvodu její antidemokratičnosti. Takovým znakem nástupnické organizace by bylo i personální propojení mezi hlavními osobami strany zrušené a strany zakládané.”*¹¹⁷ Tuto úpravu nalezneme například v německém právním řádu, který ale problematiku rozpuštění politických stran dohnal téměř k dokonalosti, protože povýšil tento zásah na úroveň ústavního zákona a je jedinou zemí v Evropě, která se k tomuto kroku uchýlila.

Zákaz nástupnických organizací by v české právní úpravě znamenal tvrdou porážku pro Tomáše Vandase a jeho Dělnickou stranu, protože by znamenal i hypotetickou možnost, že by vláda odmítla registraci jeho nové strany, a to Dělnické strany sociální spravedlnosti, do které přešla i členská základna rozpuštěné DS.

Další nedostatek je absence řešení situace, která by nastala, kdyby politická strana uspěla u ESLP se svojí stížností, protože obnova řízení není v tomto případě možná. V úvahu by „přicházelo pouze nové registrační řízení s tím, že by obnovená politická strana získala zpět nejen možnost vyvíjet činnost, ale i v rámci restituce též majetkový zůstatek z likvidace svého majetku (...), mohla by obdržet v zájmu respektování rozsudku ESLP nevyplacený stálý příspěvek a příspěvek na již propadlé mandáty (...)“¹¹⁸

6.2. Aplikace konceptu rozpuštění politických stran na existující KSČM

V politických kuloárech se už od revoluce spekuluje o další straně, kterou by nemalá část nejen politiků viděla rozpuštěnou, je jí Komunistická strana Čech a Moravy. Judikatura NSS v souvislosti s rozpuštěním komunistické strany neexistuje a do rozpuštění Dělnické strany neexistovala ohledně rozpuštění politických stran vůbec. Rozsudek NSS ze dne 17. 2. 2009 se dá

---

¹¹⁶ Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 30. ledna 1998 ve věci Spojená komunistická strana Turecka a ostatní proti Turecku, sp. zn. 19392/92.

¹¹⁷ ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. 88 s.

¹¹⁸ FILIP, J. Návrh na rozpuštění Dělnické strany před Nejvyšším správním soudem. *Jurisprudence*. 2009, roč. XVIII, č. 7. s. 16.

ale vztáhnout obecně na rozpuštění jakékoli strany, tedy i KSČM. Pokud tedy vláda dojde k závěru, že by KSČM měla být rozpuštěna, musí si uvědomit, že musí prokázat naplnění každého znaku, který je k rozpuštění politické strany potřebný. Tyto znaky jsou detailně popsány v předchozích kapitolách, ale ve stručnosti jsou jimi neslučitelnost chování a cílů politické strany s demokracií ve státě, přičitatelnost vytykaného jednání politické straně, bezprostřednost ohrožení demokracie a nakonec proporcionalita mezi zásahem ze strany státu a ohrožením, které strana představuje, tudíž zda je možné zvolit mírnějšího prostředku.¹¹⁹

Vláda si nechala vypracovat analýzu, jestli by její návrh na rozpuštění KSČM měl šanci u NSS obstát. Z analýzy vyplývá v neposlední řadě i postoj ESLP ke komunistickým stranám v Evropě. Nevidí problém ve slově „komunistický“, ani v tom, že jméno strany vyvolává v občanech té které země obavy z návratu totality. To ESLP nestačí k tomu, aby se vůči straně podnikly nějaké kroky.¹²⁰

V analýze bylo dále zmíněno, že pokud by se NSS zabýval pozastavením činnosti nebo rozpuštěním, musel by následovat judikaturu ESLP, tak jak to už učinil v případě rozpuštění DS. Je tedy nezbytné, aby se KSČM, jak je výše zmíněno, protiprávnost, přičitatelnost, proporcionalita sankce a bezprostřednost hrozby prokázala. Přičemž v případě pozastavení nebude třeba takové intenzity porušování jako v případě rozpuštění.¹²¹

Co se týče **protiprávnosti**, nestačí se pouze přihlásit k určitým myšlenkám. Aby se vůči straně zakročilo, je nezbytné, aby ty myšlenky, které stojí již mimo zákon, strana uvedla anebo se alespoň snažila je uvést v realitu. V analýze jsou zpracovány některé výroky straníků a nutno říci, že i když nejsou libozvučné velké části Čechů, nesměřují k nedemokratickým činům strany a nepředstavují **bezprostřední hrozbu**. A pokud již představují (tady např. Výroky poslankyně Semelové) je za ně odpovědná jen ona sama a ne partaj jako celek, protože její názor není názorem celé strany. Tedy ne oficiální, protože KSČM se s tímto neztotožnila, ale ani

---

¹¹⁹ VOSTRÁ, Zuzana. *Zamyšlení nad aktuálními otázkami práva politických stran* [online]. ius-infinitum.cz, 16. března 2014. Dostupné na <<http://www.ius-infinitum.cz/?p=112>>.

¹²⁰ UHL, P. *Analýza možností a právních souvislostí případného návrhu podaného vládou na pozastavení činnosti Komunistické strany Čech a Moravy* [online]. mvcr.cz, 13. září 2011. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/soubor/uhl-kscm-analyza.aspx>>.

¹²¹ Tamtéž

nedistancovala. Protože se ale v tomto případě nelze odvolávat na „mlčení je souhlas“, pro splnění **přičitatelnosti** jen to nestačí. Navíc je nutné zdůraznit, že NSS nevidí jako obavu to, že KSČM by? hypoteticky souhlasí s režimem, který tu byl za KSČ, ale pro zákrok proti straně je nutné, aby se nyní snažila nedemokratickými způsoby tento nedemokratický režim nastolit, a tím bezprostředně ohrozila demokracii.¹²²

K **proporcionalitě** sankce, není možné stranu sankcionovat, když u ní nelze prokázat žádné pochybení, proto jakýkoli zásah by v dnešní době neměl opodstatnění. Je proto pouze na občanech, aby v demokratických volbách zvolili, jestli KSČM svoji podporu dají anebo ne. Protože vláda s tím v současné době pravděpodobně nic nenadělá a je tu i názor, že ani nechce, protože například pro pravici by to znamenalo definitivní porážku ve volbách. Je totiž nasnadě, že umírněnější část členů KSČM by se přelila do ČSSD, která už v tuhle chvíli pravici „drtí“.¹²³ Dalším názorem na KSČM je takový, že Češi, ačkoli se definují jako liberálové a pravicově smýšlející obyvatelé, pravice u nás nikdy tak silné zastoupení neměla, mluví o tom i fakt, že podpora levicových stran, a hlavně KSČM stále roste, a to v řádných demokratických volbách.¹²⁴

Shrňme, proč rozpustit pravicový extremismus a ne levicový. Nezdá se to být jako dvojí metr? Je penalizováno u DS, že se hlasí v rámci provázanosti na jiné subjekty k Hitlerovi, zatímco hlásit se k režimu KSČ není takové zlo? Je to možná obecný postoj v Evropě, že k postnacistickým stranám je všeobecný odpor, zatímco k postkomunistickým bere Evropa ohled? ESLP zatím neshledává činnost komunistických stran dnešní doby natolik odstrašující jako stran hlásících se k nacismu. Je pravděpodobné, že současní komunisté napříč Evropou se nedají srovnávat s komunismem, který tu byl za SSSR a „*Světový komunismus dávno není řízen z Moskvy a není to jedolité teroristické násilnické hnutí obdobného typu jako je nacismus ve své „neo“ verzi.*“¹²⁵

---

¹²² Tamtéž

¹²³ HONZEJK, Petr. *Proč vláda nechce zákaz KSČM* [online]. ihned.cz. 1. března 2012. Dostupné na <[http://hn.ihned.cz/index.php?p=500000_d&&article\[id\]=54889740](http://hn.ihned.cz/index.php?p=500000_d&&article[id]=54889740)>.

¹²⁴ KAMBERSKÝ, Petr. *Čeká nás osm až dvanáct těžkých let* [online]. ihned.cz, 9. srpna 2013. Dostupné na <<http://nazory.ihned.cz/c1-60399320-ceka-nas-osm-az-dvanact-tezkych-let>>.

¹²⁵ MAZEL, Michal. *Návrh na pozastavení činnosti KSČM – stanovisko k předloženým materiálům* [online]. mvcr.cz, 29. září 2011. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/soubor/mazel-kscm-analyza.aspx>>.

Závěr

Problematika politických stran jako celek se nachází v hledáčku všech vlád všech demokratických států nejen v Evropě. Může za to zejména druhá světová válka, která ukázala, jak hrůzně může dopadnout prakticky celý svět, uchopí-li se moci extremistická strana. Jak pravicového charakteru, tedy NSDAP, tak levicového, v podobě Sovětského svazu. Bohužel se nelze zbavit toho, aby nikdo nesdílel a neprosazoval jejich odkaz, v čemž tkví asi největší problém, ale je nutné, aby se ten který stát s politickými uskupeními vypořádal efektivně a zákonně.

Tato práce si kladla za cíl zjistit, zda je právní úprava pro rozpouštění politických stran dostačující, zda se ESLP ve své rozhodovací činnosti posouvá dál s moderní společností nebo zda se rigidně drží neměnných pravidel. Dalším úkolem bylo určit, jestli rozpouštění Dělnické strany bylo legitimní, přínosné a zda se model, který NSS při rozpouštění stanovil, dá použít při rozpouštění KSČM. Důslednou analýzou jsem na tyto otázky našla odpověď a kriticky zhodnotila vyhovující i nevyhovující soudobý stav daného lidsko-právního tématu.

V práci bylo rozebráno, že svoboda sdružovací, tedy možnost založit politickou stranu, souvisí se svobodou projevu. Na jedné straně je svoboda projevu důležitou součástí veřejného života a demokracie jako takové, na druhé straně, ve světle politických stran, musí být vymezeny její zákonné hranice, protože politická strana má jeden z největších vlivů na společnost ve státě, kterou modeluje, svým programem oslovuje a stává se tak i nežádoucí Petriho miskou pro zneužívání svobody projevu. ESLP si možnosti zneužití svobody projevu a svobody sdružovací byl vědom, a proto považoval za důležité, aby co nejpřesněji ve své judikatuře vymezil hranice, co již zmíněné svobody zneužívá a překračuje jejich účel. Do těchto ústavně zaručených svobod lze zasáhnout pouze na základě zákona, tento zásah musí být nezbytný pro zachování demokracie a cíl zásahu musí být nanejvýš legitimní.

ESLP se ve své judikatuře zabýval i konkrétními důvody pro rozpouštění politické strany v návaznosti na výše zmíněné svobody. Vymezil tak další kritéria, kterými se musí národní soudy v těchto případech řídit. Jsou jimi bezprostřednost hrozby, přičitatelnost, protiprávnost a proporcionalita sankce vůči politické straně. Snažil se na jedné straně vymezit hranice co

nejobecněji, aby zachoval flexibilitu názorů ve společnosti a možnost vztáhnout tato pravidla na co nejvíce případů a rigidně tak nezabředával, na druhé straně se snažil určit jasný model, kudy by se jeho judikatura a judikatura národních soudů měla ubírat. Vzhledem k tomuto závěru je více než zřejmá odpověď na otázku, zda se ESLP neměně drží starých pravidel, nebo se snaží jít s dobou moderní evropské společnosti. ESLP zde ukázal, že ctí principy demokracie a Úmluvu, ale nebál se vzít na svá bedra i odpovědnost za směřování Evropy, jakožto kontinentu bez extremistických politických stran a svými judikáty zvednul prst a zahrozil všem stranám, které se jako extremistické chtějí prezentovat. Pokud nynější a budoucí Evropa díky této judikatuře bude na straně jedné stále svobodná a tolerantní k novým myšlenkám a ideologiím, názorům, které i zvednou lidi ze židlí, a na straně druhé bude potírat hnutí, politické strany, které prakticky tuto svobodu budou chtít zlikvidovat, vidím to jako směr správný. A správný ho vidím stejně jako ESLP i ve chvíli kdy bude nutné zasáhnout do svobody politických stran, která je jim garantována, protože pokud zásah povede k udržení demokracie tak, jak je v této práci popsáno, je více než legitimní.

NSS v případě rozpuštění DS plně následoval judikaturu ESLP, čímž se snažil vyhnout zrušení svého rozhodnutí na evropské úrovni a zároveň tím poskytl i model pro ostatní politické strany v Čechách, kudy by jejich cesta (ne)měla směřovat. Rozsudek jistě není ideální, zejména v přičitatelnosti politické straně a bezprostřednosti hrozby. Ale právě proto, že i samotná kritéria nejsou ušitá na míru konkrétní politické straně, nedá se řídit jen podle stoprocentního naplnění všech bodů, ale mírou intenzity a ohrožení demokracie všech bodů jako celku. Nutno říci, že NSS se v této kauze věnoval rozpuštění politické strany po dvou nedemokratických režimech, které tu byly v historii, poprvé, a svoji úlohu podle mého názoru zvládl.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozpuštění Dělnické strany i s létajícími otazníky okolo bylo legitimní. Na otázku, zda bylo přínosné, je těžké odpovědět, protože z pohledu toho, že došlo k zastavení politické strany, která byla extremistická, která bezprostředně ohrožovala demokracii, jistě rozpuštění přínosné bylo. Ale celá situace se musí posuzovat z širšího pohledu. Kdo o Dělnické straně do té doby nevěděl, po rozpuštění díky mediální „masáži“ vědět musel. Díky tomu strana, byť rozpuštěná, získala nové přívržence, kteří se mohli podílet na budování nástupnické politické strany: Dělnické strany sociální spravedlnosti, a dát tak nové politické straně silnější základnu členů. Tato kolize odpoví i na otázku dostatečné právní úpravy. Z této

práce vyplývá, že problematika rozpuštění politických stran je dostačující do té chvíle, do které je strana rozpuštěna. Nedostatky právě vidím v pokynech, které by strana měla splnit po rozpuštění, a to v absenci zákazu nástupnických organizací, a tím zamezení přelití členské základny do další, stejně orientované strany. Shrneme-li pro a proti, vidím rozpuštění DS jako přínos pro Českou republiku, protože extremistické strany by v ČR, potažmo v celé Evropě neměli mít místo.

V případě rozpuštění KSČM je na vládě, zda svůj návrh k NSS podá a zda ho unese a svá stanoviska obhájí, domnívám se ale, že nyní, byť situace kolem KSČM není ideální, by šanci na úspěch rozpustit nebo pozastavit činnost vláda neměla. Jednak by ji neprokázala, jak je v poslední kapitole zmíněno, jednotlivé body ani z poloviny tak, jako to prokázal Soud DS, a jednak, podle mě ještě důležitější důvod, nelze zakázat činnost strany, jejíž názory, program a rétoriku zde společnost toleruje, ba co víc – podporuje, již od roku 1989 jen z toho důvodu, že teď už se ví, jak. KSČM totiž svůj politický postoj nemění, nezhoršuje, negraduje, je již od sametové revoluce prakticky neměnný. Shrnuli problém KSČM, situace není ideální, ale strana nyní nesplňuje podmínky pro rozpuštění.

Závěrem se vrátím k závěru rozhodnutí NSS, kdy DS rozpustil, že to, jestli zde budou vznikat a budou tolerovány nedemokratické strany, není úplně v moci soudů, ale lidí a společnosti jako takové. Pokud jako společnost budeme takové strany zakládat, hlásit se k jejich názorům, tolerovat je, můžou Soudy rozpouštět takové strany nepřetržitě, takže je jen na nás občanech České republiky, abychom se naučili uspět ve volbách, v životě, ne proto, že budeme diskriminovat nebo vybízet k násilí, ale proto, že můžeme lidi přesvědčit tím, co nabídneme, jak krize a problémy vyřešíme a chtít po politických stranách hodně... Chtít vše vyřešit fair play, legitimní a smírnou cestou.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tématem rozpouštění politických stran. Práce se primárně zaměřuje na současnou situaci jak v České republice, tak v dalších evropských státech.

V první části je popsána sama politická strana, její legislativa a role v politickém životě a lidské společnosti vůbec. Bylo velmi těžké najít přesnou definici politické strany, protože v České republice pozitivní vymezení politické strany není, stejně jako se nenachází jednotné v celé Evropě.

Politická strana je považována za jeden z nejdůležitějších vyjádření základních lidských práv a svobod, které jsou garantovány v Evropské úmluvě o lidských právech. Je to především svoboda projevu a svoboda shromažďovací a sdružovací, které se svobodou projevu úzce souvisí. Důležitosti těchto svobod se věnuje druhá kapitola, ve které je také řečeno, kdy do těchto základních lidských práv můžou jednotlivé státy zasáhnout.

V další části je rozebráno samotné rozpouštění politických stran z pohledu evropského práva a především judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, který vytyčil základní principy, kdy může být politická strana rozpuštěna.

Další kapitola se zabývá českou legislativou rozpouštění politických stran, ukazuje limity, které představují hranici, kdy se strany už nechovají legálně, dále porušování zákonů hospodařením politických stran a nakonec procesní kritéria, které vedou k rozpuštění politické strany.

Stěžejní je kapitola pět, která se zaměřuje na judikaturu českého Nejvyššího správního soudu, zde zejména judikatura týkající se obou rozsudků ve věci Dělnické strany. Soud v obou dvou rozsudcích následoval judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a skrze ni vysvětlil za jakých podmínek může být politická strana rozpuštěna, ve druhém rozsudku také proč DS rozpuštěna být musela, a v neposlední řadě ukázal České republice, kdy se politická strana začne chovat natolik nebezpečně pro lidskou společnost, že v politickém životě už nemá své místo.

Poslední kapitola využila prostor pro zkoumání konceptu rozpouštění politických stran

jako celku, zda má koncept zákonné základy a dostatečné základy pro rozpuštění politické strany – KSČM, ve vztahu k principům, které vytyčil NSS ve své judikatuře.

Tato diplomová práce by měla objasnit oblast rozpouštění politických stran v České republice v návaznosti na Evropu, ukázat současnou situaci a kam bude směřovat.

V diplomové práci jsou použity hlavně zákony, judikatura, monografie, sborníky, odborné časopisy a internetové zdroje.

Abstract

This diploma thesis is concerned with the matter of dissolution of political parties. The work is primarily focused on the current situation in both Czech Republic and other European states.

The first task was to determine the definition of political party, its legislature and role in political life and human society as a whole. It was not really difficult to find the exact definition, because there is no positive definition in Czech Republic, nor is there an identical one in the rest of Europe.

A political party is considered to be one of the most important expressions of basic human rights and fundamental freedoms which are guaranteed in the European Convention on Human Rights. Above all it is a freedom of expression, freedom of assembly and freedom of association. The importance of these rights is examined in its entirety in chapter two and this segment also states when these political rights may be violated by the state.

The next part contains an analysis of the dissolution of political parties themselves in European legislature and principally the practice of the European Court of Human Rights that illustrate the fundamental principles of when political parties can be dissolved.

The next chapter deals with Czech legislature on the dissolution of political parties, points out the limits that define when a political party behaves illegally, violation of the law by the management of political parties and finally procedural criteria that may lead to the dissolution of a political party.

The crucial chapter is chapter five which is dedicated to the practice of the Czech Supreme Administrative Court; here two judgments are connected with the Dělnická party. Both first and second adopted practices of the European Court of Human Rights and through this judicial procedure an explanation of why the Dělnická party was dissolved and gives general reasons when undemocratic behaviour of political party becomes dangerous for a democratic society and so has no place in the political life of the Czech Republic.

The last chapter is used to explore the whole concept of the dissolution political parties, if it has a legal basis and a sufficient basis for dissolving another political party – KSČM, according to the limits the Supreme Administrative Court gave in its judicature.

This thesis should clarify issues of dissolving political parties in the Czech Republic with continuity within Europe and show the current situation and where it is heading towards.

In the thesis there are mainly legal sources, judicial cases, monographs, anthologies magazines, journals and

Klíčová slova

Rozpouštění politických stran, Dělnická strana, definice politické strany, lidská práva a svobody, svoboda projevu, právo sdružovací, právo shromažďovací, porušování EÚLP, principy pro rozpouštění politických stran, judikatura ESLP, judikatura NSS

Key Words

The dissolution of political parties, Dělnická party, the definition of political party, human rights and freedoms, freedom of expression, freedom of assembly, freedom of association, violation of ECHR, principles for dissolution of political party, judicature of ECHR, judicature of the Supreme Administrative Court

Bibliografie

Monografie, sborníky a komentáře

BAILEY, Stephen, TAYLOR, Nick. *Civil Liberties Cases, Materials, and Commentary*. 6. vydání. OUP Oxford, 1996.

BASTL, Martin. a kol. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3797-3

ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. 1. část*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-804-8

ČERNÝ, Petr. *Právní ochrana před extremismem*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-053-9

FIALA, Petr, HOLZER, Jan, MAREŠ, Miroslav, PŠEJA, Pavel: *Komunismus v České republice. Vývojové, systémové a ideové aspekty působení KSČM a dalších komunistických organizací v české politice*, Brno 2000: Masarykova univerzita – Vydavatelství, ISBN: 80-210-2249-3

FILIP, J., SVATOŇ, J. *Státověda*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. ISBN 978-80-7478-187-2

HOWARD, Davis. *Human Rights Law Directions*: OUP Oxford, 1999.

KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 8073800004

KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal (ed). *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3

MAREŠ, M. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Blansko: Barrister & Principal a Centrum strategických studií, 2003. ISBN 80-86598-45-4.

PINC, Zdeněk a Jiří KUNC. *Demokracie a ústavnost*. 2., rozš. vyd. V Praze: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-868-9

ŠIMÍČEK, Vojtěch. In: KUNC, Jiří a kol.: *Demokracie a ústavnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7066-309-X

ŠIMÍČEK, Vojtěch. Extremistické politické strany z hlediska práva. In Fiala, P. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1798-8

WAGNEROVÁ, Eliška.; ŠIMÍČEK, Vojtěch.; LANGÁŠEK, Tomáš.; POSPÍŠIL, Ivo a kol.: *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012. ISBN 978-80-7357-750-6

Články

KOSAŘ, David. Judikatura ESLP v oblasti rozpouštění politických stran, *Jurisprudence*, 2009, roč. XVIII, č. 7. ISSN 1212-9909.

FILIP, J. Návrh na rozpuštění Dělnické strany před Nejvyšším správním soudem. *Jurisprudence*. 2009, roč. XVIII, č. 7. ISSN 1212-9909

ROTH, J. *K právní povaze členství v politické straně*. Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12. ISSN 1210-6348.

FOUKALOVÁ, Kristýna, MOLEK, Pavel. Dělnická strana – rozpouštění politické strany ve třech dějstvích. *Soudce*, Praha: Havlíček Brain team, 2010, č. 10.

SMOLÍK, Josef. Slovenská neparlamentní krajní pravice: politické organizace a strategie. *Politologická revue*, Praha: Česká společnost pro politické vědy, 2010, XVI, č. 1. ISSN 1211-0353

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 18. října 1995, sp. zn. Pl. ÚS 26/94

Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 1999, sp. zn. IV. ÚS 53/99

Nález Ústavního soudu ze dne 14. září 2010, sp. zn. III. ÚS 1180/10

Nález Ústavního soudu ze dne 26. ledna 2005, sp. zn. Pl.ÚS 73/04

Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. května 2014, sp. zn. Pl. ÚS 13/10

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2003, sp. zn. 30 Cdo 664/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2013, sp. zn. 3 Tcu 85/2013

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. dubna 2005, sp. zn. Pst 2/2003 - 69

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. května 2006, sp. zn. Odo 344/2005
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. dubna 2007, sp. zn. Pst 12/2007 – 20,
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. července 2004, sp. zn. Pst 12/2003 - 48
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. března 2009, sp. zn. Pst 1/2008 – 66
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348
Rozsudek ESLP ze dne 7. prosince 1976, ve věci Hendyside vs. Spojené království, č. stížnosti 5493/72
Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 30. ledna 1998 ve věci Spojená komunistická strana Turecka a ostatní proti Turecku, č. stížnosti 19392/92
Rozsudek ESLP ze dne 25. 5. 1998, ve věci Socialistická strana a další proti Turecku, č. stížnosti 21237/93
Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 25. listopadu 1999, ve věci Hashman a Harrup vs. Spojené království, č. stížnosti 25594/94.
Rozsudek ESLP ze dne 2. října 2001, ve věci Stankov a Sjednocená makedonská organizace Ilinden proti Bulharsku, č. stížnosti 29225,29221/95
Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 13. února 2003 ve věci Refah Partisi proti Turecku, č. stížnosti 41340/98, 41342/98, 41343/98 a 41344/98
Rozsudek ESLP ze dne 3. února 2005 ve věci Partidul Comunistilor (Nepeceristi) a Ungureanu proti Rumunsku, č. stížnosti 46626/99
Rozsudek ESLP ze dne 30. června 2009 ve věci Batasuna a Batasuna proti Španělsku, č. stížnosti 25803/04 a 25817/04 77

Internetové zdroje

DLOUHÁ, Lucie. *Dohra šátků. Ředitelka školy chystá žalobu na Šabatovou*. tyden.cz, 18. září 2014 [cit. 18. září 2014]. Dostupné na <www.tyden.cz/rubriky/domaci/dohra-satku-reditelka-skoly-chysta-zalobu-na-sabatovou_318608.html#.VCPudpR_vJK>

HONZEJK, Petr. *Proč vláda nechce zákaz KSČM* [online]. ihned.cz, 1. března 2012. Dostupné na <[http://hn.ihned.cz/index.php?p=500000_d&&article\[id\]=54889740](http://hn.ihned.cz/index.php?p=500000_d&&article[id]=54889740)>

Hospodaření stran má být průhlednější [online]. vlada.cz, 4. ledna 2013. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/hospodareni-stran-ma-byt-pruhlednejsi-102270>>

KAMBERSKÝ, Petr. *Čeká nás osm až dvanáct těžkých let* [online]. ihned.cz, 9. srpna 2013. Dostupné na <<http://nazory.ihned.cz/c1-60399320-ceka-nas-osm-az-dvanact-tezkych-let>>

MACHÁČEK, David. *Rozsudek jako stigma* [online]. respekt.cz, 21. února 2010. Dostupné na <<http://respekt.ihned.cz/c1-40617770-rozsudek-jako-stigma>>

MAREŠ, Miroslav. *Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany* [online]. rexter.cz, 7. listopadu 2010. Dostupné na <<http://www.rexter.cz/delnicka-strana-profil-ceske-pravicove-extremisticke-strany/2010/11/07>>

MAREŠ, Miroslav, VEJVODOVÁ, Petra. *Hospodaření stran má být průhlednější* [online]. rexter.cz, 7. listopadu 2010. Dostupné na <<http://www.rexter.cz/delnicka-strana-profil-ceske-pravicove-extremisticke-strany/2010/11/07>>

MAZEL, Michal. *Návrh na pozastavení činnosti KSČM – stanovisko k předloženým materiálům* [online]. mvcr.cz, 29. září 2011. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/soubor/mazel-kscm-analyza.aspx>>

Ministerstvo vnitra podalo návrh na zrušení Dělnické strany [online]. ihned.cz, 5. listopadu 2008. Dostupné na <<http://zpravy.ihned.cz/politika/c1-29933030-ministerstvo-vnitro-podalo-navrh-na-zruseni-delnicke-strany>>

Návrh Vlády České republiky na rozpuštění Dělnické strany [online]. nssoud.cz, 24. listopadu 2008. Dostupné na <http://www.nssoud.cz/dokumenty/navrhRizeni/Navrh_vlady_CR.pdf>

Rozpuštění politických stran [online]. nssoud.cz, 6. ledna 2009. Dostupné na <http://www.nssoud.cz/Rozpousteni-politickyh-stran/art/548?tre_id=193>

RUČKA, Ondřej. *Rozsudek "Dělnická strana II" a zrušení KSČM* [online]. nssoud.cz, 23. února 2009. Dostupné na <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/1911-rozsudek-delnicka-strana-ii-a-zruseni-kscm>>

ŠŤASTNÝ, Jiří. *Jste jako fašisti, napsal před 20 lety prokurátor Sokol komunistům* [online]. idnes.cz, 17. dubna 2010. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/jste-jako-fasisti-napsal-pred-20-lety-prokurator-sokol-komunistum-p9e-/domaci.aspx?c=A100414_151230_domaci_js>

Kancelář vládního zmocněnce. *Tiskové prohlášení Ministerstva spravedlnosti k rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Dělnická strana a Tomáš Vandas proti České republice* [online]. portal.ustice.cz, 9. dubna 2013. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5103&d=328497>>

UHL, P. *Analýza možností a právních souvislostí případného návrhu podaného vládou na pozastavení činnosti Komunistické strany Čech a Moravy* [online]. mvcr.cz 13.září 2011. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/soubor/uhl-kscm-analyza.aspx>>

VEJVODOVÁ, Petra. *Autonomní nacionalismus* [online]. rextex.cz, 1. listopadu 2008 Dostupné na <<http://www.rextex.cz/autonomni-nacionalismus/2008/11/01/>>

Zveřejněný návrh vlády na rozpuštění dělnické strany[online]. nssoud.cz, 17. září 2009. Dostupné na <http://www.nssoud.cz/main.aspx?cls=art&art_id=404>

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů

Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Příloha č. 1

Obrázek 1 - loga

Zdroj: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348

Obrázek 2 – plakát

Zdroj: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348

Obrázek 3 – loga české strany sociálně demokratické

Zdroj: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348

Obrázek 4 - vyobrazení 1. máje

Zdroj: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348

Obrázek 5 – znak

Zdroj: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348

Obrázek 6 - další podobnosti

Zdroj: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009-348